

ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

Факультет «Референт-перекладач»
Кафедра іноземних мов та перекладу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
на тему
«ОСОБЛИВОСТІ ІДІОСТИЛЮ О. ГЕНРІ ТА ЙОГО
ВІДТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ»

Виконала:

здобувачка 2 курсу групи РП-61
другого (магістерського) рівня вищої
освіти
спеціальність 035 – Філологія
освітня програма «Переклад
(англійська мова та друга іноземна
мова)»

Алексєєва Ольга Євгенівна

Керівник:

Змійова Ірина Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Рецензент:

Кальниченко Олександр
Анатолійович, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІДІОСТИЛЬ ПИСЬМЕННИКА: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	6
1.1. Художній стиль / індивідуальний стиль / ідіостиль / ідіолект: визначення понять і характерні риси.....	6
1.2. Ідіостиль: концептуальні підходи і методологія дослідження.....	9
1.3. Особливості перекладу художніх текстів.....	13
1.4. Відтворення ідіостилу письменника у художньому перекладі	15
1.5. Роль лексико-граматичних трансформації в художньому перекладі.....	17
Висновки до 1 розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ О. ГЕНРІ.....	22
2.1. Характерні ознаки ідіостилу О. Генрі.....	22
2.2. Засоби створення комічного ефекту в творах О. Генрі.....	24
2.3. Стилiстичні прийоми передачі комічного.....	35
Висновки до 2 розділу.....	39
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ ІДІОСТИЛЮ О. ГЕНРІ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ	41
3.1. Історія українських перекладів творів О. Генрі	41
3.2. Передача особливостей ідіостилу О. Генрі в українському перекладі.....	44
Висновки до 3 розділу	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60

ВСТУП

Актуальність цієї роботи зумовлена увагою сучасної стилістики і лінгвістики до специфіки ідіостилю окремих авторів, а також визначенням перекладацьких стратегій для відтворення ідіостилю О. Генрі. Актуальним залишається вивчення вербальної образності, що знаходиться в центрі уваги стилістики. Це обумовлено тим, що при аналізі художніх творів визначається своєрідність мовних засобів, в яких знаходить своє вираження індивідуальний світогляд автора. Дослідження відтворення ідіостилю О. Генрі в українському перекладі є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах, оскільки сприяє розвитку перекладознавства та поглибленню міжкультурного діалогу.

Об'єктом дослідження є особливості авторського стилю О. Генрі, а **предметом** способи відтворення цих особливостей в українському перекладі.

Метою роботи є вивчення ідіостилю О. Генрі, а також визначення способів відтворення особливостей стилю письменника у перекладі.

Мета дослідження передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначити поняття ідіостилю та його головні характеристики;
- встановити особливості ідіостилю О. Генрі;
- проаналізувати лексико-граматичні та стилістичні особливості ідіостилю О. Генрі на матеріалі тексту оригіналу;
- виявити основні прийоми та стратегії, які використав Василь Мисик для відтворення особливостей ідіостилю О. Генрі.

Матеріалом дослідження є роман О. Генрі ‘Cabbages and kings’ і його переклад українською мовою Василя Мисика .

Методи дослідження зумовлені загальною метою роботи. У дослідженні використовуються *метод суцільної вибірки* (для формування матеріалу дослідження, *метод компонентного аналізу* (для виявлення лексико-семантичних варіантів), *аналіз перекладацьких трансформацій* (для аналізу способів збереження стилю автора під час перекладу), *порівняльний аналіз*

текстів оригіналу і перекладу для визначення ступеню збереження авторського стилю.

Положення, що виносяться на захист:

1. Індивідуальний стиль письменника розуміємо як цілісну систему мовно-виражальних засобів, за якими впізнається автор. Індивідуальний стиль охоплює лексичні, граматичні, синтаксичні й стилістичні особливості, які зумовлюють неповторність авторської художньої манери і формують його унікальність.

2. О. Генрі – великий майстер комічних ситуацій і характерів, а поєднання гумору, іронії, реалій й алюзій формують цілісну систему стилістичних засобів, яка і презентує його ідіостиль.

3. Історія українського перекладу творів О. Генрі засвідчує сталу увагу до його доробку і наочно відображає еволюцію перекладацьких стратегій, зміну культурних пріоритетів та трансформацію підходів до відтворення індивідуально-авторського стилю.

4. Переклад, здійснений Василем Мисиком, є прикладом повноцінного й стилістично вмотивованого відтворення ідіостилу О. Генрі. Використаний комплекс перекладацьких трансформацій забезпечує збереження художньої цілісності тексту й сприяє його органічному входженню до українського культурно-літературного контексту.

Практичне значення роботи доведено тим, що матеріал може бути використаний у теоретичних та практичних курсах художнього перекладу і стилістики. Результати дослідження можуть бути використані студентами для написання курсових та дипломних робіт.

Апробація результатів дослідження: результати дослідження доповідались та обговорювались на засіданні Ради факультету «Референт-перекладач» ХГУ «НУА», на XXXII Міжнародній студентській науковій конференції «Університет та ринок праці: нові вектори співпраці» (Харків, 12.04.2025) та опубліковані у Матеріалах конференції.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків і додатків; містить 57 сторінок тексту. Список використаних джерел включає 64 найменування. Додатки включено в електронний варіант кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 1

ІДІОСТИЛЬ ПИСЬМЕННИКА: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Художній стиль / індивідуальний стиль / ідіостиль / ідіолект: визначення понять і характерні риси

Стиль у широкому розумінні визначають як особливу манеру мовного вираження (*manner of expression*) в усному чи писемному мовленні. Будь-яке висловлювання характеризується власною стилістичною організацією, навіть якщо воно здається простим або нейтральним [64].

Сам термін 'стиль' походить від латинського *stilos* – інструмента для письма, й у сучасному розумінні позначає сукупність ознак, що формують спосіб художнього вираження автора. Стильова домінанта виразно відчувається під час естетичного сприймання твору, хоча її часто важко описати раціонально. Тому й необхідно характеризувати стиль з огляду на художні особливості тексту [35].

Художній стиль розуміють як закономірне поєднання мовних і композиційних елементів, що створюють цілісність та індивідуальність твору. На думку Д. Наливайка, саме внутрішній художній закон добору й організації компонентів визначає існування стилю. «Там, де відсутня ця закономірність, цей внутрішній закон, що добирає й ладнає компоненти художнього твору, там немає стилю» [40]. «Не кожному художньому твору притаманний стиль, але саме індивідуальний стиль автора слугує надійним критерієм у визначенні його значущості» [40].

«Стиль – це не сама форма, не «синтез форм», а формотворче начало, певний внутрішній закон художньої творчості, що визначає ритм і композицію, характер образотворчості й інтонацію, всю своєрідність «художньої мови» творів, котра, як відомо, не зводиться до мовно-стилістичних засобів, а включає й «надмовні» елементи» [40].

Аристотель уже в античний час наголошував, що добрий стиль має бути ясним, відповідати меті висловлювання та забезпечувати однозначність його сприйняття [4].

Щодо еволюції художнього стилю, необхідно брати до уваги не лише історичну мінливість й оновлення мовно-виражальних засобів, що безпосередньо пов'язане з проблематикою традиції та новаторства, але й трансформацію суспільного ставлення до окремих художніх прийомів і до художньої мови загалом [17].

Розвиток художнього стилю передбачає варіативність виражальних форм і наявність оцінного компонента, тоді як його об'єктивні причини полягають, з одного боку, у зростанні пізнавальних і комунікативних можливостей мови, а з іншого – в поглибленні та ускладненні художньо-образного мислення [17].

Дослідження художньої стилістики передбачає аналіз традиційної і авторської образності, що проявляється у лексико-семантичних поєднаннях і текстових взаємозв'язках мовних одиниць. «Художня стилістика літературної мови привертає увагу дослідників як індивідуальна реалізація мистецтва слова, оригінальне використання книжних та розмовних джерел стилістичного урізноманітнення мови, виразових засобів усіх наявних функціональних стилів» [18].

Творчість кожного автора є індивідуальною. З одного боку творчість співвідноситься з літературним жанром, у якому автори пишуть твори. А з іншого – творчість завжди певною мірою виходить за рамки будь-яких літературних течій. Ці характеристики зумовлені індивідуальністю авторського стилю. У літературознавстві це називають «ідіостилем автора» [13].

Індивідуальний стиль письменника проявляється у своєрідному доборі мовних засобів, образності та організації тексту. Автор подає дійсність крізь призму власного світогляду й особистісного досвіду, формуючи неповторну художню манеру. Завдяки цьому тексти набувають емоційної виразності, стають пізнаваними й стилістично цілісними.

Дослідження індивідуального, або авторського, стилю займає важливе місце в лінгвістиці, літературознавстві та перекладознавстві. У працях О.С. Кухар-Онишко [32], С.Я. Єрмоленко [15], Л.О. Ставицької [54] та інших науковців підкреслюється зв'язок стилю зі світоглядом та внутрішнім світом письменника. Авторський стиль як феномен відображає індивідуальний спосіб мовного творення, який формується під впливом творчого досвіду, ментальності, темпераменту та оцінки навколишньої дійсності [56].

У літературознавчому аспекті авторський стиль розглядають як комплекс художніх прийомів і структур, що реалізують ідею твору. Творчий індивідуалізм письменника виявляється через композицію, образну систему, інтонаційність та мовні деталі, які вибудовують цілісну авторську модель світу [29].

В сучасній лінгвістиці стиль автора художнього твору позначається термінами: 'авторський (або індивідуальний) стиль', 'ідіостиль' та 'ідіолект'.

Поняття 'ідіолект' вживають для позначення сукупності специфічних мовних рис конкретної особи. Часто терміни 'індивідуальний стиль' та 'ідіолект' вважають близькими, хоча деякі дослідники підкреслюють їх відмінність: ідіолект стосується індивідуальних мовних особливостей, тоді як ідіостиль має ширший, художньо-естетичний характер і охоплює закономірності творчої манери автора [55].

Поняття ідіостилу є центральним для аналізу характерних рис художнього твору, адже саме в художній літературі існує найбільше можливостей для виокремлення яскравих ознак авторського світобачення. Стиль розуміється як «сукупність емоційних засобів й експресивних значень», а успіх твору визначається не лише мовними компетентностями автора, його індивідуальним світосприйняттям, але і вмінням брати до уваги особливості передбаченої цільової аудиторії [7].

Існують різні підходи, які допомагають ученим розрізняти терміни 'ідіолект' та 'індивідуальний стиль'. Усі вони тісно пов'язані з аналізом художнього твору. Особливу увагу звертають на мовленнєві засоби автора, адже

саме завдяки ним письменник має змогу передавати своє бачення світу. Автор надає тексту певної атмосфери та наповнює зміст унікальними елементами [29].

За словами В. Жайворонка, «майстер слова... намагається «видобути» з кожної мовної одиниці максимальний семантико-стилістичний ефект і разом з тим уміло реалізувати її експресивні потенції. Лише тоді авторське висловлення вражає своєю точністю та образністю. Якщо вдається таке щасливе поєднання..., тоді можна говорити про індивідуальний стиль мовлення (ідіолект)» [19].

Ідіолект є основою індивідуального стилю автора. Оскільки ідіолект – це мова, якою розмовляє автор, це можуть бути незвичайні або особисті вирази, що використовуються у повсякденному житті. Усі ці одиниці автор залучає до своїх творів, формуючи таким чином власний індивідуальний стиль [29].

Ідіолект впливає на ідіостиль як його складова, адже особисті мовні звички автора, його переваги в доборі слів і побудові висловлювань формують базовий мовний «почерк» митця.

1.2. Ідіостиль: концептуальні підходи і методологія дослідження

Ідіостиль як наукове поняття досліджується в різних галузях і не має єдиного тлумачення. Під цим терміном розуміють систему стійких художніх і мовних рис, що вирізняють твори конкретного письменника. Ідіостиль є пов'язаним із такими категоріями, як авторське світобачення, мовна картина світу та мовна особистість.

Ідіостиль автора є результатом дії соціально-історичних факторів і поєднання традиційних та інноваційних елементів у творчому процесі, визначається жанровими характеристиками, а також психологічними особливостями автора, його емоційним станом, уявою, світоглядом і життєвим досвідом [52].

Під ідіостилем розуміють систему формально-змістових лінгвістичних характеристик, притаманних творчості окремого автора, які зумовлюють неповторність його мовної манери. Аналіз індивідуального стилю потребує обов'язкового порівняння з мовною нормою певного історичного періоду, а

також зі стильовими моделями інших письменників різних поколінь. Саме такі зіставлення становлять необхідну передумову повноцінного наукового дослідження авторського стилю [34].

Індивідуальність творів проявляється завдяки повторюваним елементам – авторським прийомам, характерним образам, лексичним виборам. Ці повторювані засоби формують естетичне ядро творчості митця [55].

Художній твір відображає авторське бачення реальності. Автор за допомогою мовних одиниць створює індивідуальний світ, передаючи не лише зміст, а й оцінку подій та емоційне ставлення до них [2].

Мовна особистість, за визначенням С. Єрмоленко, володіє системою лінгвістичних знань і прагне до творчого самовираження, що також формує ідіостиль [16].

У сучасному мовознавстві поняття індивідуального стилю не має єдиної загальновизнаної методології аналізу. Різні дослідники розглядають ідіостиль автора з позицій власних наукових шкіл, тому в науковому обігу сформувалася низка підходів, кожен з яких акцентує увагу на окремих аспектах авторської манери письма.

Відмінності у трактуванні зумовлені багатовимірністю самого явища ідіостилю, яке поєднує мовні, когнітивні, культурні, естетичні та функціональні характеристики.

Поняття ідіостилю розглядається в межах різних наукових підходів і концепцій. Ідіостиль окремого автора постає як результат поєднання багатьох особистісних і соціальних факторів, розвивається поступово, характеризується власними чинниками (спосіб мислення, світогляд, історико-культурні умови, баланс традиції та новаторства та ін.), має свої прояви (змістову структуру художнього тексту, систему мовно-художніх образів національної мови тощо) й може змінюватися впродовж часу. Повний аналіз мовного виміру ідіостилю письменника є методологічно складним завданням, однак саме він дає змогу виявити унікальність авторської манери та глибше зрозуміти особливості його художньої творчості [46].

Різні підходи, які допомагають вчен[и]м розрізняти терміни ‘ідіолект’ та ‘індивідуальний стиль’, тісно пов’язані з аналізом художнього твору. Особливу увагу приділяють мовленнєвим засобам автора, адже завдяки ним письменник має змогу передавати своє бачення світу. Автор надає тексту певної атмосфери та наповнює зміст неймовірними елементами [29].

Формування ідіолекту відбувається під дією сукупності загальних і особистісних життєвих чинників. З огляду на те, що в суспільстві, до якого належить певна людина, вже існують усталені мовні норми та суспільна свідомість, індивідуальна мовленнєва практика логічно входить до складу суспільної мовленнєвої діяльності. Водночас індивідуальний і колективний рівні мовлення є відносно самостійними, проте розглядаються як тісно пов’язані й взаємозумовлені між собою явища [6].

Через те, що терміни ‘індивідуальний стиль’ та ‘ідіолект’ дуже схожі між собою, та майже мають одне значення, іноді вони можуть замінювати один одного, або ж входити до складу один одного. Наприклад, ці терміни вважаються однаковими в енциклопедії «Українська мова»: «стиль індивідуальний, ідіолект – сукупність мовно-виражальних засобів, які виконують естетичну функцію і вирізняють мову окремого письменника з-поміж інших...» [56].

Ідіостиль письменника визначається системою стилістичних маркерів. За В.В. Коптіловим [27], при аналізі художнього твору треба враховувати:

- архаїзми, історизми;
- діалектизми;
- просторіччя та вульгаризми;
- запозичення, неологізми;
- книжну лексику;
- фразеологізми, прислів’я, цитати.

В свою чергу П. Дудик пропонує поділ лексики на:

- загальновживану (переважно стилістично нейтральну, але здатну набувати емоційності);

– стилістично обмежену (іншомовну, архаїчну, діалектну, неологічну тощо), а фразеологізми виділяє як окремий рівень [14].

На морфологічному рівні стилістична маркованість реалізується через розширення словникового фонду художнього тексту шляхом формування нових слів із наявних морфем (авторські неологізми, okazіональні утворення), а також через створення ритмічності висловлювання за допомогою повторення морфеми. [43]. Х. Пірська підкреслює гендерну маркованість ідіостилу: жінки-авторки частіше використовують іменники та заперечення, різноманітніші форми слів; чоловіки – дієслова та займенник «я» [45].

Різнманітні підходи, що використовуються при вивченні авторського стилю письменника, включають:

– лінгвістичний підхід зосереджений на експресивності й емоційності мовних засобів. Стиль трактується як поєднання мовних і експресивних значень [7];

– у літературознавчому підході головним є аналіз художньої концепції та способів її реалізації через композицію, жанрову модель і систему образів. Художній зміст, тема, композиція твору, стилістичні засоби та світогляд автора утворюють певну систему, яка саме і являє собою ідіостиль письменника [29];

– когнітивний напрям вводить «поняття ‘когнітивний стиль’ (mind style) як відображення індивідуальної ментальної організації автора або персонажа. Це відображення характерного способу засвоєння та розуміння світу, яке автор утілює в тексті» [60].

– функціонально-домінантний підхід враховує взаємодію авторського стилю з мовною системою епохи, національними, соціальними, психологічними та культурними факторами – колективним стилем епохи [59];

– комунікативно-когнітивний підхід виділяє три ключові параметри: системність, інформативність та індивідуальність – як основу унікальності тексту [51];

– естетично-маркований підхід розглядає «індивідуальний стиль як сукупність основних стильових особливостей, які характеризують твори автора

у певний період або всю його творчість і в яких проявляються мовний смак автора та його естетичні пріоритети» [55];

– лінгво-стилістичний підхід включає аналіз архаїзмів, діалектизмів, okazіоналізмів, індивідуально-авторських новотворів, поетичних символів, фразеологізмів та синтаксичних структур, що беруть участь у формуванні індивідуальної стилістичної системи [43].

1.3. Особливості перекладу художніх текстів

Роль художнього перекладу літературних творів дуже велика в обміні думками між народами і культурами. «Переклади художньої літератури – надзвичайно важлива галузь науки і відрізняються від інших видів перекладу тим, що потребують індивідуального підходу» [42].

Однією з найскладніших задач перекладача художнього твору є збереження рівноваги між точністю відтворення оригіналу та створенням нового тексту, здатного викликати у читача ті ж емоції та смислові реакції. Навіть найменша помилка у виборі слова може суттєво змінити зміст, адже кожна лексична одиниця в оригіналі є цілеспрямованою. Завдання перекладача – відтворити значення, відтінки й стилістичну функцію кожного елемента. Тож, «переклад є одним з найважливіших способів входження художнього твору, як транслятора національно-культурного дискурсу в іншу культуру, але він не може існувати без опосередкованості перекладацькою інтерпретацією. Переклад – двоєдність автора і перекладача, двоєдність мов і культур» [48].

За спостереженнями Г. В. Савчук і К. В. Дашкової, перед художнім перекладом постають ті самі завдання, що й перед іншими видами перекладу, оскільки його сутність, як і в будь-якому перекладі, полягає у відтворенні інформації, переданої мовою оригіналу. Однак особливості художнього перекладу та коло пов'язаних із ним проблем визначаються передусім специфікою художнього тексту й тими істотними відмінностями, які відмежовують його від інших типів текстів [49].

В.В. Коптілов наголошував, що точне відображення змісту має поєднуватися з глибоким відтворенням стилю оригіналу [27]. Він підкреслював, що художній переклад є творчою взаємодією автора і перекладача [28], «йдеться тут про вміння побачити світ крізь призму змальованих в оригіналі образів і донести це бачення до своєї аудиторії, уникаючи «стилістичної переоцінки цінностей» [10].

Мова художнього твору пов'язана з духовним світом народу. Переклад передбачає перенесення не лише з однієї мовної системи в іншу, але й з однієї культурно-ментальної сфери в іншу. Це ускладнюється культурними, мовними та часовими бар'єрами [37].

Згідно з В. В. Демецькою, переклад як особливий різновид міжмовної й міжкультурної взаємодії характеризується складною та багатовимірною природою, у зв'язку з чим може оцінюватися з різних позицій. Передусім ідеться про критерій відповідності тексту перекладу оригіналу незалежно від художнього чи емоційного ефекту, створеного перекладом, а також про критерій комунікативного результату, досягнутого в процесі перекладу, тобто про його прагматичну адекватність [12].

Як зазначає В. Б. Приходько, кожен художній текст за своєю суттю є діалогічним, оскільки передбачає наявність суб'єкта – автора, який через текст звертається до читача, висловлює свої міркування і ставить запитання або спонукає до осмислення. У зв'язку з цим доцільно виокремлювати ще один тип взаємодії між культурними та літературними явищами, що відбувається як у межах одного національного дискурсу, так і між різними дискурсами, – діалог [48].

Микола Лукаш активно наголошував, що українська мова перекладу має бути самодостатньою, живою і багатою, не наслідком проміжних перекладів іншими мовами, а самостійною і повноцінною. Він трактував переклад як мистецтво, що потребує високого рівня володіння мовою та глибокого розуміння культури, історії і світогляду і писав: «Мова українського перекладу не повинна бути в залежності від того, чи переклад зроблений з російської, німецької,

китайської мови. Це повинна бути та сама (українська) мова, але зв'язана з усім найбагатшим (у ній)» [26].

Окремою проблемою є конотації та асоціації: конотації колективні й стабільні, тоді як асоціації суб'єктивні. Тому перекладач має орієнтуватися насамперед на стандартні культурні конотації [25].

Перекладачі є «майстрами компромісу», будучи обмеженими «часом, у якому вони живуть» (тобто історико-ідеологічними чинниками), літературними традиціями, які вони намагаються примирити» (тобто, літературними чинниками), і особливостями мов, з якими вони працюють (тобто, мовними чинниками). Водночас, позаяк перекладачі знайомі з двома культурами і двома літературами, то вони володіють силою (підривати) творити образи, будучи у змозі «побудувати образ однієї літератури для споживання читачами іншої» [23].

3. Лановик зазначає, що переклад як важливий вид комунікативної діяльності насамперед орієнтований на точну й повну передачу мови оригіналу, у якій відображені мовний, соціальний і культурний контексти. За такого підходу адекватність перекладу досягається не через відтворення окремих слів чи фрагментів тексту, а шляхом передавання основних елементів його структури, зокрема метафоричності, ритмомелодики, міфопоетичних мотивів, архетипів, символів та інших складників [33].

І продовжує: «... перекладач повинен «розкласти» текст оригіналу на окремі елементи, а потім знову «скласти» його у нову структурну єдність, але таким чином, щоб у читачів перекладу виникали образи і асоціації, співмірні з образами і асоціаціями, які виникають у читачів першотвору» [33].

1.4. Відтворення ідіостилю письменника у художньому перекладі

Оцінка якості перекладу художнього тексту передбачає використання двох концепцій: адекватність перекладу і еквівалентність перекладу.

Адекватність перекладу полягає у всебічному розумінні ідеї автора, закладеної в оригінальному тексті, у відтворенні художньо-естетичного спрямування перекладу та в прогнозуванні читацького сприйняття. Поряд із

точним окресленням ідейно-тематичної основи оригіналу перекладачеві необхідно підібрати адекватні засоби для передавання образів і зберегти специфічні мовні особливості авторського стилю [49].

«Художній переклад можна вважати мистецтвом, адже естетичний ефект тексту перекладу досягається копіткою творчою працею, що полягає у вдалому доборі та влучному застосуванні мовних засобів» [42].

Не викликає сумніву, що «переклади, здійснені різними перекладачами, та переклади, виконані у різні історичні періоди, відрізняються інколи значною мірою один від одного. Стилiстична, лiтературознавча чи лiнгвiстична iнтерпретацiя рiзних перекладiв дозволяє вiдповiсти на багато запитань, що пов'язанi з їх жанровою приналежнiстю та функцiонуванням у загальному контекстi культури, але не повнiстю розкриває причини їх появи та iснування» [12].

Переклад – це переписування, а «переписування – це маніпуляція, здійснена на службі владі». Контекстів та способів цих маніпуляцій велика кількість, і вони багатоманітні. Андре Лефевр пропонує модель для аналізу перекладів та інших різновидів переписування шляхом дослідження «обмежувальних чинників» («направляючих факторів») ('control factors'). Лефевр показує, що переклад є не другорядним та похідним жанром літератури, а головним літературним інструментом, за допомогою якого великі соціальні інститути, такі як освітні системи, церква, політичні партії, видавництва та урядові установи, «маніпулюють» певним суспільством заради «створення» бажаного типу «культури». Загальна мета Лефевра – розвіяти думку, що головна ціль перекладача при виконанні перекладу – отримати еквівалентний текст у цільовій культурі, «нейтральним, об'єктивним шляхом» [23].

В.О. Подміногін стверджував: «...сказати, що переклад читається не як переклад, а як оригінал, не є найвищою оцінкою перекладу, надто в період його виникнення. Вона – у вірності, запорукою якої є дослівність, із неї випливає внутрішня потреба самого твору вдосконалювати власну мову. Справжній переклад – прозорий: він не приховує першоджерела, не заступає йому світла, а

дозволяє чистій мові, немов би підсиленій своєю власною плоттю, освітлювати першоджерело ще повніше. Досягти цього можна, перш за все, дослівною передачею синтаксичних конструкцій, а саме вони й доводять, що слово, а не речення, і є первинною одиницею для перекладача. Бо речення – це мур перед мовою першоджерела, а дослівність – аркада» [24].

Часто при перекладі виникає проблема пошуку відповідників. Головна складність у цьому пов'язана з тим, що деякі іноземні лексичні одиниці можуть не мати такого відповідника у мові перекладу взагалі, або таких відповідників є декілька. У першому випадку перекладач має знайти такі засоби і прийоми, що допоможуть як найточніше донести до читача нову інформацію. При цьому важливо не порушити семантичний зміст, стиль твору оригіналу, зберегти емоційний вплив на читача [30].

Художній текст виконує не лише інформативну, а й емоційно-естетичну функцію, тому перекладач має відтворити не тільки зміст, але й атмосферу, інтонації, емоційність оригіналу [3].

1.5. Роль лексико-граматичних трансформацій в художньому перекладі

Трансформації є важливим інструментом перекладача, що дозволяє зберегти зміст, стиль та функціональну спрямованість оригінального тексту.

В.В. Коптілов рекомендує під час аналізу художнього тексту приділяти особливу увагу такому складникові авторського ідіостилу, як стилістично марковані групи лексики, зокрема архаїзми, вульгаризми, діалектні та запозичені слова, елементи книжної мови, неологізми, просторіччя, професіоналізми, а також народні прислів'я й приказки, фразеологізми та цитати з інших творів, оскільки всі ці одиниці формують систему лексико-стилістичних маркерів мовлення конкретного письменника [27].

У межах граматичної стилістики П. Дудик виділяє три рівні перекладацьких прийомів [14]:

- морфемно-словотвірний (афіксація, основоскладання),

- морфологічний (маніпулювання родом, числом, часовими формами; стилістика прикметників, займенників, прислівників тощо),
- синтаксичний (використання різних типів речень, еліпсисів, інфінітивних конструкцій, звертань, вставних елементів та ін.).

Як відомо, існують два види перекладу – прямий (буквальний) і непрямий. О.М. Линтвар класифікує лексичні способи перекладу, які зазвичай використовують перекладачі під час прямого (запозичення, калькування, дослівний переклад) чи непрямого (транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація) перекладу:

Запозичення є «найпростішим способом перекладу, яке дозволяє вирішити перекладацькі проблеми металінгвістичного характеру. Перекладач звертається до нього тоді, коли необхідно створити певний стилістичний ефект. Наприклад, щоб додати місцевий колорит, можна скористатися іноземними термінами – «долари» в Америці чи «текіла» в Мексиці» [34].

«Калькування це особливе запозичення: ми запозичуємо слово або словосполучення і буквально перекладаємо елементи, які їх складають, наприклад, Science-fiction (букв. «наука-фантастика»)» [34].

«Дослівний переклад означає перехід від вихідної мови до мови перекладу, який призводить до створення правильного тексту, перекладач при цьому стежить лише за дотриманням основних норм мови» [34].

«Транспозиція – перехід слова із однієї частини мови в іншу або використання однієї форми мови у функції іншої. Цей спосіб може застосовуватися як в межах однієї мови, так і при перекладі» [34].

«Модуляція це варіювання повідомлення. Даний спосіб використовується тоді, коли очевидно, що дослівний чи транспонований переклад дає граматично правильне висловлювання, однак воно суперечить духу мови перекладу» [34].

Еквіваленцію застосовують тоді, коли, наприклад, «два тексти описують одну ситуацію, використовуючи абсолютно різні стилістичні і структурні засоби. Класичним прикладом еквіваленції є український вигук 'Ой' і англійський 'Ouch' [34].

«Адаптація це пристосування тексту до рівня компетенції отримувача, тобто створення такого тексту, який читач зможе зрозуміти без сторонньої допомоги» [34].

Перед застосуванням конкретних синтаксичних трансформацій перекладачеві необхідно враховувати структурну різницю між мовою оригіналу та мовою перекладу, а також комунікативну настанову висловлення. Такі трансформації спрямовані на збереження смислової цілісності тексту й забезпечення його граматичної та стилістичної нормативності в мові перекладу. До основних видів синтаксичних трансформацій, що використовуються у перекладацькій практиці, належать:

- «внутрішній поділ (inner partitioning) – перетворення простого речення в мові оригіналу на складносурядне або складнопірядне речення в мові перекладу» [41];
- «зовнішній поділ (outer partitioning) – поділ складного речення в мові оригіналу на кілька простих речень, помічених на письмі крапками в мові перекладу» [41];
- «зміна порядку слів (replacement) – трансформація, за допомогою якої у перекладеному реченні змінюється порядок слів у порівнянні з реченням оригіналу відповідно до норм синтаксису мови, якою відбувається переклад» [41];
- «внутрішня інтеграція (inner integration) – спосіб перекладу складнопірядного чи складносурядного речення простим реченням» [41];
- «зовнішня інтеграція (outer integration) – спосіб перекладу, під час якого два чи більше простих речень об'єднуються в одне складне» [41];
- «компенсація (compensation) – спосіб перекладу, за допомогою якого втрата значення в одній частині речення або тексту компенсується в іншій його частині» [41];
- «транспозиція частин мови – «перехід слова з одного лексико-граматичного класу або категорії в інший у процесі перекладу і використовується для досягнення адекватності перекладу» [47].

Обрані перекладачем трансформації не є механічними: вони зумовлюються індивідуальними мовними уподобаннями, стилістичним чуттям і перекладацьким досвідом конкретного автора перекладу. У цьому контексті особливої ваги набуває проблема ідіолекту перекладача, що безпосередньо впливає на інтерпретацію художнього твору в мові перекладу. Це підтверджується фактом, що «сьогодні зростає кількість досліджень не лише ідіостилів певних письменників, а також й ідіолектів перекладача їх творів, оскільки ідіолект перекладача відіграє не останню роль в інтерпретації художнього твору не мовою оригіналу» [31].

Висновки до розділу 1

1. Художній стиль постає як внутрішній закон організації тексту, що поєднує мовні, композиційні та надмовні елементи й забезпечує естетичну цілісність і впізнаваність художнього твору. Його сутність полягає не у формальному наборі засобів, а в закономірному доборі та впорядкуванні елементів, які визначають ритм, інтонацію, образність і загальну художню доцільність твору.

2. Ідіостиль письменника формується на перетині особистісних, соціально-історичних і культурних чинників та виявляється у стійкій системі лексичних, граматичних, образних і композиційних засобів. Світогляд, життєвий досвід, ментальність, жанрова приналежність і співвідношення традиції та новаторства зумовлюють неповторність авторської художньої манери.

3. Поняття ідіостилю, індивідуального стилю та ідіолекту перебувають у тісному взаємозв'язку, проте не є тотожними. Ідіолект охоплює індивідуальні мовні звички та мовленнєві особливості автора, тоді як ідіостиль має ширший художньо-естетичний вимір і реалізується через систему стилістичних маркерів у межах літературного твору.

4. Дослідження ідіостилю ґрунтується на багатьох методологічних підходах, що відображає складну й багатовимірну природу цього явища. Лінгвістичний, літературознавчий, когнітивний, функціонально-домінантний,

комунікативно-когнітивний та естетично-маркований підходи акцентують увагу на різних аспектах авторської манери, але в сукупності дозволяють відтворити цілісну модель ідіостилю.

5. Художній переклад постає як діалог між культурами, мовами, автором і перекладачем, у межах якого відбувається інтерпретація та переосмислення оригінального тексту. Перекладач виступає посередником між двома культурними системами, прагнучи зберегти смислову, емоційну й естетичну рівновагу та забезпечити прагматичну адекватність перекладу.

6. Відтворення ідіостилю письменника в художньому перекладі ґрунтується на свідомому використанні перекладацьких трансформацій, які дозволяють зберегти стилістичну специфіку оригіналу. До таких трансформацій належать лексичні (запозичення, калькування, дослівний переклад, модуляція, еквіваленція, адаптація), морфологічні та синтаксичні прийоми (транспозиція частин мови, внутрішній і зовнішній поділ, інтеграція, зміна порядку слів, компенсація), вибір яких зумовлюється як особливостями авторського ідіостилю, так і ідіолектом перекладача.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ О. ГЕНРІ

2.1. Характерні ознаки ідіостилю О. Генрі

О. Генрі (Вільям Сідні Портер – 1862-1910) посідає почесне місце серед класиків американської літератури і заслужено належить до письменників всесвітньої класики. О. Генрі – великий майстер комічних ситуацій і характерів, він здобув популярність не лише на батьківщині, але й далеко за її межами. Творчість О. Генрі різноманітна і в жанровому, і в тематичному відношенні.

О. Генрі – автор роману “Cabbages and Kings” (1904) і багатьох новел, збірки яких видані за його життя – “The Four Million” (1906), “The Trimmed Lamp” (1907), “Heart Of The West” (1907), “The Gentle Grafters” (1908), “The Voice Of The City” (1908), “Roads Of Destiny” (1909), “Options” (1909), “Whirligigs” (1910), “Strictly Business” (1910) і посмертно – “Rolling Stones” (1912), “Waifs And Strays” (1917), “O. Henryana” (1920), “Postscripts” (1923) і O. Henry Encore (1939).

Творчість О. Генрі вирізняється соціальною критикою і сатиричним осмисленням американської дійсності кінця XIX – початку XX століття, зокрема проблем корупції і соціальної нерівності. Читання його творів спонукає до осмислення складності людського буття, яке автор подає через прості на перший погляд речі. Характерною рисою його творчої манери є поєднання тривалого розгортання сюжету з ефектом несподіваної розв’язки, використання алюзій і метафор.

О. Генрі малює характери своїх персонажів за допомогою лише кількох вдаливих деталей. Сила його таланту не тільки в умілому гумористичному сюжеті, а в прихованому філософському сенсі кожного з оповідань. Найпрекрасніше в житті видатний американський письменник бачив у повсякденному житті і людській близькості:

“The two in the edge of the grove turn back along the dim pathway, and walk close, close – for, after all, what is the world at its best but a little round field of the moving pictures with two walking together in it?”

/“Cabbages and Kings”, p. 124/

Письменник завжди «був дуже чутливим до чужого болю, і як тільки в його кишенях з’являлися гонорари, він обов’язково знаходив того, хто, на його думку, потребував цих грошей набагато більше, ніж він сам. У своїх творах та й у повсякденному житті йому подобалося дарувати людям радість, тож він ніколи не відмовляв собі у такому задоволенні, як стати для когось тією посмішкою фортуни, яка так часто зустрічалася в фіналах його новел» [21].

Ідея постійного коловороту, кружляння речей і подій у світі – одна з найулюбленіших у письменника, на якій базується його життєва філософія та зміст багатьох новел. Поєднання яскравого своєрідного таланту з теплотою й чуйністю справжнього художника – ось що дало невмируще життя цим коротеньким оповіданням, що в сукупності своїй відбили життєві злигодні та радощі цілої нації в певний період її розвитку. Майстерна побудова новел О. Генрі тримає читача в напруженні з першого до останнього рядка. Дія не відхиляється убік, нечисленні описи чи авторські відступи органічно вплетені в мереживо новели [38].

Роман “Cabbages and Kings” привертає увагу як читачів, та і дослідників-мовознавців. О. Генрі – великий майстер гумору та іронії – з відстані 1904 року розповідає нам в романі про життя безтурботних мешканців вигаданої «бананової» республіки Анчурії. Між іншим, саме поняття «бананова республіка», яке зараз широко використовується в політиці і масмедіа для назви країн Латинської Америки (зокрема Гондурасу і Гватемали) – це авторський неологізм О. Генрі, який сам певний час мешкав в Гондурасі.

Назвавши свій твір “Cabbages and Kings”, «автор намагався заінтригувати читача. Щоб зрозуміти це, потрібно пригадати відому приповідку з книги Льюїса Керрола “Through the Looking-Glass”» [58, 32]:

*“The time has come,” the Walrus said,
 “To talk of many things:
 Of shoes – and ships and – sealing-wax –
 Of cabbages – and kings”*

/“Through the Looking-Glass”, p. 32/

В романі О. Генрі згадуються усі об'єкти, перелічені Моржем «окрім королів і капусти. Водночас, для завершеності цього списку, з останніх двох слів Моржа автор зробив заголовок твору. Іншими словами письменник попереджає англомовного читача про те, що той зустрінеться в книзі з феноменом, який відомий українцям під визначенням «на городі бузина, а в Києві дядько» (цей фразеологізм є класичним українським каламбурним прислів'ям, що позначає повну нісенітницю)» [38].

Своєрідність композиції роману полягає в тому, що ідея романтизації образу американського шукача щастя втілюється через систему взаємопов'язаних новел. «Королі і капуста» постає є свідченням самотності й художньої майстерності О. Генрі, із притаманними лише йому сюжетними та стильовими характеристиками. Попри те, що цей твір був дебютною книжкою письменника, за своїм значенням він фактично вінчає його творчу спадщину [38].

2.2. Засоби створення комічного ефекту в творах О. Генрі

Визначення прийомів створення комічного становить значний інтерес для лінгвістичного вивчення. Як пише А. Болдирьова, поняття «гумористичний ефект» інтерпретується двома тлумаченнями: як процес створення гумору та як результат розумової діяльності спірозмовника під час інтерпретації гумористичного тексту. Оскільки поява гумористичного ефекту зумовлена мисленням людини, гумор розглядається як феномен лінгвокогнітивної природи [5].

Письменник часто використовував образи та аналогії з літератури, Біблії, міфології, історії. Кожен твір автора містить цікаві порівняння, влучні метафори для характеристики персонажів і обставин, які складаються в ході подій. На авансцені усіх творів О. Генрі завжди сміх, автор створює його різноманітними засобами комічного. Засобами передачі комічного автор обирає гумор, іронію і сатиру.

Гумор.

Особливе місце в ідіостилі О. Генрі посідає гумор, що поєднується з образною, яскравою мовою та влучними художніми деталями. Саме ця стилістична насиченість робить тексти О. Генрі показовим матеріалом для аналізу й інтерпретації. Надзвичайна важливість гумору робить його об'єктом сучасних досліджень.

«Гумор – різновид комічного, відображення смішного в життєвих явищах і людських характерах. Гумор не заперечує об'єкта висміювання і цим відрізняється від сатири» [63].

В нашому житті гумор виконує справді дуже важливі психологічні та соціально-комунікативні функції. За винятком простого відпочинку та розваги, коли людина відчуває радість, що є невід'ємним компонентом щастя, комічне часто має певну, можливо, несвідому мету [50]. Розповідаючи жарти чи шуткуючи, людина має на меті вразити інших своєю дотепністю, отримати увагу до себе або певних аспектів буття [62].

О. Генрі створює гумористичний ефект через порівняння непорівнюваного, яке реалізується за допомогою паралелізму та іронічного перерахування. Дії, явища або характеристики з різним смисловим навантаженням подаються в однаковій граматичній формі. Завдяки паралельній синтаксичній будові буденні й соціально нормативні вчинки зіставляються з імпульсивними, абсурдними або явно перебільшеними діями. Наприклад:

“There is a quaint old theory that man may have two souls – a peripheral one which serves ordinarily, and a central one which is stirred only at certain times, but then with activity and vigour. While under the domination of the former a man will shave, vote, pay taxes, give money to his family, buy subscription books and comport himself on the average plan. But let the central soul suddenly become dominant, and he may, in the twinkling of an eye, turn upon the partner of his joys with furious execration; he may change his politics while you could snap your fingers; he may deal out deadly insult to his dearest friend; he may get him, instanter, to a monastery or a

dance hall; he may elope, or hang himself – or he may write a song or poem, or kiss his wife unasked, or give his funds to the search of a microbe”.

/“Cabbages and Kings”, p. 20/

Таке зіставлення двох душ – центральної і периферійної, які існують і діють окремо одна від одної, знімає серйозність ситуації і створює гумор.

О. Генрі знаходить смішну сторону в самих повсякденних та далеко не веселих ситуаціях. Співчуваючи простій людині, він чітко вказує на причини її тяжкого становища. В такому розрізі гумор набуває характеру сатири. У своїх творах автор поряд із критикою своєї епохи зберігає легкість і вишуканість, створює захоплюючий зміст і ефектний кінець.

Сатира

«Сатира – особливий спосіб-художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому осміянні негативного. У вузькому розумінні сатира – твір викривального характеру. У сатиричних творах широко використовуються художня гіперболізація» [63].

Сатиричний ефект автор створює в деяких заголовках новел роману. Назва будується на іронічному зіставленні технічного прогресу і корупції, наприклад:

The Phonograph and the Graft

/“Cabbages and Kings”, p. 37/

Сатира дуже притаманна О. Генрі, автору вдається його задумка через іронічне зображення президента Мірафлореса та метафору для зображення країни Анчурія. Президент характеризується як *hot-foot* тобто втікач. Державу метафорично автор називає *бакалійно-фруктовою крамницею*:

“He was private secretary of the late hot-foot president of this grocery and fruit stand that they call a country”.

/“Cabbages and Kings”, p. 36/

Сатиричну функцію щодо соціального явища уваги не до людини або істини, а до посадовця відіграє згадка про «гостре око на збирача податків» тому що виходить за межі індивідуальної характеристики мадами Ортіс. Наприклад:

“‘Has he found anyone who saw the valise of money?’

‘Not a soul. Even Madama Ortiz, whose eyes are so sharp for the sight of a revenue official, does not remember that there was any baggage’”.

/“Cabbages and Kings”, p. 48/

«Сатира спрямовується проти соціально шкідливих явищ, на відміну від гумору, вона має гострий непримиренний характер. Часто об’єктом сатири є антиподи загальнолюдської моралі, пристосуванці, лицеміри» [63].

У наведеному далі фрагменті тексту сатира виражається через дисонанс у словосполученні *ginger cake commonwealth*, який побудований на поєднанні високого політичного терміну *commonwealth* із зниженою побутовою метафорою *ginger cake*. У результаті образ держави зводиться до крихкої, декоративної конструкції:

“‘Boys,’ said he, ‘I’ve deceived you. You think I’m a painted butterfly; but in fact, I’m the hardest worked man in this country. Ten years ago, I landed on its shores; and two years ago on the point of its jaw. Yes, I guess I can get the decision over this ginger cake commonwealth at the end of any round I choose”.

/“Cabbages and Kings”, p. 40/

До сатиричного бачення корупції автор додає ідіоматичний вислів *you may have my hat*, чим гіперболізує сатиру:

“Like that Three-Star? A French schooner landed two slooploads of it a month ago. If any customs duties on it went to the distinguished republic of Anchuria you may have my hat. If you won’t have another, come out and let’s sit in the cool a while. It isn’t often we exiles get a chance to talk with somebody from the outside world”.

/“Cabbages and Kings”, p. 24/

Вислів *you may have my hat* належить до розмовних формул англійської мови й використовуються для жартівливого, але рішучого сумніву.

Сатиричний ефект також створюється автором через поєднання несумісних понять. Жаргонне слово *boodle*, яке позначає незаконно привласнені кошти, різко контрастує зі словом піднесеного характеру *benighted fatherland*. Особливої іронічності набуває словосполучення *the honest political party*, оскільки йдеться про силу, що прагне повалити державу. Наприклад:

“By the blessing of the literary telegraph the boodle of this benighted fatherland shall be preserved to the honest political party that is seeking to overthrow it”.

/“Cabbages and Kings”, p. 9/

Іронія

«Іронія – художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення. Іронія – це насмішка, замаскована зовнішньою благопристойною формою» [63].

За О. Підгрушною, «іронія – надзвичайно різноманітне явище, що має неподібні форми вираження. З цією багатогранністю пов’язана складність її визначення. Спектр почуттів і ставлень, які висловлюються іронією, дуже різноманітний і не обмежується лише негативною реакцією. Іронія має етнокультурні особливості і відображує менталітет народу» [44].

Неминучу революцію автор називає *inconveniences*, тобто «незручностями», що зазвичай позначає дрібні побутові проблеми:

“They will tell you in Anchuria, that President Miraflores, of that volatile republic, died by his own hand in the coast town of Coralio; that he had reached thus far in flight from the inconveniences of an imminent revolution; and that one hundred thousand dollars, government funds, which he carried with him in an American leather valise as a souvenir of his tempestuous administration, was never afterward recovered”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

Таке слововживання створює контраст між масштабом події та її мовним оформленням і підкреслює авторське іронічне ставлення до політичної влади.

Іронічний ефект О. Генрі створює через поєднання позитивної та негативної характеристики одночасно:

“The headpiece bearing the name of President Miraflores is daily scrubbed with soap-bark and sand. An old half-breed Indian tends the grave with fidelity and the dawdling minuteness of inherited sloth. He chops down the weeds and ever-springing grass with his machete, he plucks ants and scorpions and beetles from it with his horny

fingers, and sprinkles its turf with water from the plaza fountain. There is no grave anywhere so well kept and ordered”.

/“Cabbages and Kings”, p. 4/

Догляд за могилою померлого «президента» (насправді померлий не був президентом, це головна інтрига автора) подається як сумлінний *with fidelity*, проте водночас автор підкреслює млявість і вроджені лінощі місцевого *the dawdling minuteness of inherited sloth*.

Іронія + гіпербола

«Гіпербола – різновид тропа, що полягає в надмірному перебільшенні характерних властивостей чи ознак певного предмета, явища або дії задля особливого увиразнення художнього зображення чи виявлення емоційно-естетичного ставлення до нього» [63].

К. Лотоцька визначає гіперболу як «стилістичний прийом підсилення виразності або створення комічного ефекту, гіпербола базується на крайності та/або абсурдності в оцінці реальності та передається через словесне перебільшення» [36].

Про головного героя роману – Френка Гудвіна – автор розповідає використовуючи перебільшення тобто використовує засіб гіперболи та іронії. О. Генрі називає Гудвіна *a banana king, a rubber prince, a sarsaparilla, indigo and mahogany baron*. Наприклад:

“They say, in Coralio, that she found a prompt and prosperous tide in the form of Frank Goodwin, an American resident of the town, an investor who had grown wealthy by dealing in the products of the country, a banana king, a rubber prince, a sarsaparilla, indigo and mahogany baron”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

Сарказм

«Сарказм – їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті і гнівного презирства. Сарказм притаманне поєднання гніву, ненависті з гіркою посмішкою. Об’єктом сарказму виступають, як правило, речі небезпечні, різко негативні й аморальні» [63].

Сарказм демонструється завдяки поєднанню позитивної характеристики населення з логічно абсурдним уточненням. Народ Анчурії названо життєрадісним *buoyant people*, однак ознакою цієї життєрадісності автор іронічно визначає те, що вони *не переслідують людину після смерті*:

“It is characteristic of this buoyant people that they pursue no man beyond the grave. “Let God be his judge!” – Even with the hundred thousand unfound, though greatly coveted, the hue and cry went no further than that”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

У наступному прикладі висока манера оповіді різко контрастує з реальністю персонажа, який у повсякденному житті є звичайним волоцюгою. Саме ця невідповідність між пафосним описом, що створюється низкою метафор, і реальністю героя формує сатиричний ефект. Сатира спрямована на підкреслення алкогольної втечі персонажу від реальності:

“Blythe had been re-christened “Beelzebub” as an acknowledgment of the greatness of his fall. Once in some distant Paradise Lost, he had foregathered with the angels of the earth. But Fate had hurled him headlong down to the tropics, where flamed in his bosom a fire that was seldom quenched. In Coralio they called him a beachcomber; but he was, in reality, a categorical idealist who strove to anamorphosize the dull verities of life by the means of brandy and rum”.

/“Cabbages and Kings”, p. 51/

В одному короткому реченні автор використовує одразу дві метафори:

“Once in some distant Paradise Lost, he had foregathered with the angels of the earth”.

Втрачене минуле постає як *Paradise Lost*, а представники вищого світу – як *angels of the earth*.

Алюзії

«Алюзія – художньо-стилістичний прийом, натяк, відсилання до певного літературного твору, сюжету чи образу, а також історичної події з розрахунку на ерудицію читача, покликаною розгадати закодований зміст» [63].

В іронічній манері Генрі підсумовує що ж відбулося з молодим консулом. Для цього використовується філософська алюзія на ідею усталеного світового порядку, що підкреслюється написанням слів *Order* і *Ego* з великої літери:

“Then the peripheral soul will return; and we have our safe, sane citizen again. It is but the revolt of the Ego against Order; and its effect is to shake up the atoms only that they may settle where they belong”.

/“Cabbages and Kings”, p. 20/

В наступному прикладі О. Генрі використовує міфологічні образи Момуса та Мельпомени:

“And, for a lighter pastime, it shall be a duty and a pleasing sport to wander with Momus beneath the tropic stars where Melpomene once stalked austere.

/“Cabbages and Kings”, p. 4/

Момус у старогрецькій міфології бог жартів, насмішки та театрального мистецтва, тоді як Мельпомена – муза трагедії. Протиставлення цих образів відображає зміну художньої тональності: простір, де раніше панувала трагедія, тепер стає місцем легкої гри та гумору. Наприклад:

“Yes; he was not mistaken. The engraving was of the eight-hundred-ton yacht Idalia, belonging to “that prince of good fellows, Midas of the money market, and society’s pink of perfection, J. Ward Tolliver”.

/“Cabbages and Kings”, p. 13/

Вислів *Midas of the money market* є міфологічною алюзією на образ царя Мідаса, який уособлює згубну жадою до збагачення. Використовуючи цей образ у характеристиці персонажа, О. Генрі підкреслює і іронізує над здатністю перетворити будь-яку діяльність на фінансовий зиск. Алюзія на Мідаса поєднується з соціальними епітетами *prince of good fellows*, *society’s pink of perfection* і створює сатиричний образ фальшивої досконалості. *Midas of the money market* – людина, яка будь-яку справу перетворює на прибуток. *prince of good fellows* – популярність, *society’s pink of perfection* – з відтінком штучності, глянцевої, салонності.

У наведеному нижче фрагменті використано дві міфологічні алюзії – на образ лотоса і на міфічний Авалон. Лотос символізує забуття минулого й добровільну відмову від колишніх зв'язків, тоді як Авалон уособлює ідеалізований, позареальний простір гармонії та насолоди. Поєднання цих алюзій створює образ солодкої утопії, що приваблює героя, але водночас віддаляє його від реального життя, підкреслюючи ілюзорний характер такого щастя:

“Well, it made no difference to him now. He had eaten of the lotus. He was happy and content in this land of perpetual afternoon. Those old days of life in the States seemed like an irritating dream. He hoped Ida would be as happy as he was. The climate as balmy as that of distant Avalon; the fetterless, idyllic round of enchanted days; the life among this indolent, romantic people – a life full of music, flowers, and low laughter; the influence of the imminent sea and mountains, and the many shapes of love and magic and beauty that bloomed in the white tropic nights—with all he was more than content”.

/“Cabbages and Kings”, p. 14/

Сама назва роману “Cabbages and Kings” є інтертекстуальною алюзією на вірш ‘The Walrus and the Carpenter’ з казки Л. Керролла ‘Through the Looking-Glass’:

*” ‘The time has come,’ the Walrus said,
‘To talk of many things:
Of shoes – and ships and – sealing-wax –
Of cabbages – and kings ’”*

/“Through the Looking-Glass”, p.32/

Рядок *and cabbages and kings* у творі Керролла репрезентує абсурдне поєднання несумісних понять, що відображає перевернуту логіку «світу за дзеркалом». О. Генрі трансформує цю поетику, переносячи її у площину соціально-політичної сатири.

Аналіз алюзій показує, що важливу роль у формуванні авторського іронічного ефекту відіграють не лише окремі мовні засоби в тексті, а й заголовки новел, які часто містять міфологічні або культурні відсилки.

Назва новели *Cupid's Exile Number Two* роману містить міфологічну алюзію, оскільки апелює до образу Купідона – античного бога кохання. Поєднання цього імені з мотивом вигнання та нумерацією створює іронічний ефект, знижуючи пафос міфологічного образу.

Реалії

На думку Р. Зорівчак: «реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [20].

Мовознавці поділяють реалії за типами на *побутові* (їжа, одяг, житло), *етнографічні* (традиції, звичаї, обряди), *історичні* (події, посади, соціальні інститути минулого), соціально-політичні, географічні і культурно-символічні.

Назва *Central Park* у наведеному фрагменті є культурно-географічною реалією, оскільки позначає конкретний об'єкт, добре відомий американському читачеві та пов'язаний з певним культурним контекстом. Використання цього топоніма виконує порівняльну функцію, адже Центральний парк постає як еталон упорядкованої міської природи. Порівняння з ним підкреслює екзотичність та перевагу природи Анчурії, водночас надаючи висловлюванню легкого іронічного відтінку:

"I'm taking a squint along this coast just to get an idea of the countries where the rubber and red pepper and revolutions come from. I had no idea there was so much scenery down here. Why, Central Park ain't in it with this neck of the woods. I'm from New York. They get monkeys, and cocoanuts, and parrots down here – is that right?

I'm quite sure that our fauna and flora would take a prize over Central Park".

/“Cabbages and Kings”, p. 21/

Автор використовує також і умовні культурні реалії, наприклад словосполученням *Dalesburg life* репрезентується узагальнений образ

американської провінційної буденності. Хоча топонім є вигаданим, він виконує роль культурного маркера, необхідного для створення контрасту між пасторальним життям і уявною романтикою екзотичної місцевості. Наприклад:

“As with the self-banished Geddie, it was nothing less than the artful smiles of lovely woman that had driven Johnny Atwood to the desperate expedient of accepting office under a despised Federal Government so that he might go far, far away and never see again the false, fair face that had wrecked his young life. The consulship at Coralio seemed to offer a retreat sufficiently removed and romantic enough to inject the necessary drama into the pastoral scenes of Dalesburg life”.

/“Cabbages and Kings”, p. 33/

Дисонанс

«Дисонанс – те, що вносить розлад у що-небудь, суперечить чомусь» [1].

Дисонанс є одним з основних прийомів репрезентації комічного в романі ‘Cabbages and Kings’. В наведеному фрагменті йдеться про візит Гудвіна до Джедді, який повністю поглинений річним звітом і не приділяє гостеві уваги:

“Willard Geddie, consul for the United States in Coralio, was working leisurely on his yearly report. Goodwin, who had strolled in as he did daily for a smoke on the much coveted porch, had found him so absorbed in his work that he departed after roundly abusing the consul for his lack of hospitality.

‘I shall complain to the civil service department,’ – said Goodwin; – ‘or is it a department? – perhaps it’s only a theory. One gets neither civility nor service from you. You won’t talk; and you won’t set out anything to drink. What kind of a way is that of representing your government?’”

/“Cabbages and Kings”, p. 11/

У цьому невеликому фрагменті тексту О. Генрі будує дисонанс декілька разів. По-перше, консул повністю зосереджений не на гостеві, що личило б його статусу більше, а поглинений своїм річним звітом. Отже це не відповідає належній поведінці консула. По-друге, відвідувач Гудвін приходить до консула не з метою отримання послуг від *civil service department*, а з неформальних, побутових причин, що вступає в суперечність із самою інституцією консульської

установи. І, врешті, високий пафос репрезентації державної влади різко контрастує із буденністю ситуації бо Гудвін ходить до консула прохолодитися у спекотний день. Цим автор створює ще один рівень дисонансу і підсилює комічний ефект епізоду.

Розглянемо ще один приклад дисонансу, який створений поєднанням *Carlisle war-whoop* і *Cherokee college yell*:

“Then that cultured Red Man exhaled an arrangement of sounds with his mouth that made the Latin aggregation pause, with thoughtfulness and hesitations. The matter of his proclamation seemed to be a co-operation of the Carlisle war-whoop with the Cherokee college yell. He went at the chocolate team like a bean out of a little boy’s nigger shooter”.

/*“Cabbages and Kings”, p.

44/

В цьому фрагменті поєднуються два середовища – одне бойове і майже дике та друге – цивілізоване. Обидва означення зводяться до одного рівня, а саме до беззмістовного галасу

2.3. Стилiстичнi прийоми передачi комiчного

Enimeti

«Епітет – один із основних тропів поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища і, потрапивши в нове семантичне поле, збагачувати це поле новим емоційним чи смисловим нюансом. Як епітети переважно вживаються прикметники, але можуть бути й інші частини мови, зокрема іменник, зумовлюючи процес метафоризації епітету» [63].

Для характеристики героїв і подій письменник уживає несподівані та оригінальні означення. У наведеному нижче фрагменті автор описує кораблі за допомогою прикметників, які зазвичай стосуються людей, зокрема *“a saucy French barque”* та *“hang innocently”*.

“At Solitas, where there was a fine harbor, ships of many kinds were to be seen, but in the roadstead off Coralio scarcely any save the fruiterers paused. Now and then a

tramp coaster, or a mysterious brig from Spain, or a saucy French barque would hang innocently for a few days in the offing. Then the custom-house crew would become doubly vigilant and wary”.

/“Cabbages and Kings”, p. 12/

Такі означення надають неживим об’єктам індивідуальних рис і створюють ефект живої картини. Завдяки цьому опис пейзажу набуває художньої виразності та відображає авторське прагнення оживити навіть нейтральні деталі оповіді.

У наступному фрагменті О. Генрі використовує незвичайне поєднання прикметника та іменника – *sepulchral hospitality*:

“Sometimes a fruit-grower, riding in from his plantation to confer with his agent, would pass a melancholy night in the dismal upper story; sometimes a minor native official on some trifling government quest would have his pomp and majesty awed by Madama’s sepulchral hospitality”.

/“Cabbages and Kings”, p. 22/

Прикметник *sepulchral* зазвичай асоціюється з похмурістю та смертю, тоді як *hospitality* має позитивне значення. Таке несподіване поєднання створює іронічний образ і надає опису виразності. Водночас перебільшене змалювання пихи й величі дрібного чиновника – *pomp and majesty* – підкреслює сатиричне ставлення автора до персонажа, що є характерною рисою стилю О. Генрі.

У сцені розшуку президента-втікача Гудвін очікує отримати важливу та надійну інформацію про місцеперебування президента:

All right, Estebán,” said Goodwin. “It’s very lucky that you happened along with your tonsonial information. The new administration will be likely to remember you for this.

/“Cabbages and King”, p. 28/

У такій ситуації логічним було б використання нейтральних означень на кшталт *important* або *reliable information*. Проте О. Генрі свідомо замінює очікуване означення на незвичне – *tonsonial information*, пов’язуючи джерело відомостей із цирульником. Така лексична заміна знижує офіційний характер

події й створює комічний ефект. Автор вказує, що в цій країні серйозні політичні питання розв'язуються за допомогою неформальних джерел.

Метафори

«Метафора – один із основних тропів поетичного мовлення. В метафорі певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю» [63].

Один з прикладів використання автором метафор може слугувати наступний фрагмент, де горе постає як одяг, який не носять постійно, як влада, що панує лише певний час, і як сила, яку зрештою усувають сильніші почуття.

Наприклад:

“He was only twenty-two; and the grief of youth is not worn like a garment as it is by older men. It has its seasons when it reigns; and then it is unseated for a time by the assertion of the keen senses”.

/“Cabbages and Kings”, p. 35/

Довгі складно-підрядні речення

Розглянемо приклад довгого речення, характерного для стилю О. Генрі:

“Now to cause laughter to echo from those lavish jungles and frowning crags where formerly rang the cries of pirates' victims; to lay aside pike and cutlass and attack with quip and jollity; to draw one saving titter of mirth from the rusty casque of Romance – this were pleasant to do in the shade of the lemon-trees on that coast that is curved like lips set for smiling”.

/“Cabbages and Kings”, p. 5/

Речення побудоване на граматичному паралелізмі, оскільки містить кілька інфінітивних конструкцій *to cause...*, *to lay aside...*, *to draw...*, які мають однакову граматичну форму й послідовно розгортають думку автора. Основна частина речення подається лише наприкінці, що уповільнює сприйняття тексту та підсилює його образність. Іронічний ефект досягається завдяки романтичній лексиці, що пов'язана з піратським минулим і комічних слів.

Неочікувана розв'язка

Однією з характерних особливостей ідіостилю О. Генрі є використання неочікуваної розв'язки, яка змінює первинне сприйняття персонажів. У романі «Королі і капуста» цей прийом яскраво реалізується в образі Дони Ізабелли:

“To the stranger or the guest, the people of Coralio will relate the story of the tragic end of their former president; how he strove to escape from the country with the public funds and also with Doña Isabel Guilbert, the young American opera singer; and how, being apprehended by members of the opposing political party in Coralio, he shot himself through the head rather than give up the funds, and, in consequence, the Señorita Guilbert. They will relate further that Doña Isabel, her adventurous bark of fortune shoaled by the simultaneous loss of her distinguished admirer and the souvenir hundred thousand, dropped anchor on this stagnant coast, awaiting a rising tide”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

О. Генрі від самого початку роману свідомо заплутує читача і будує сюжет на основі хибних очікувань. Зокрема, історія Дони Ізабелли та Мірафлореса спочатку сприймається як втеча президента разом із коханкою:

“Furthermore, that he was accompanied in his flight by that winning adventuress Isabel Guilbert, the opera singer, whose troupe of performers had been entertained by the president at San Mateo during the past month on a scale less modest than that with which royal visitors are often content”.

/“Cabbages and Kings”, p. 8/

Лише наприкінці твору з'ясовується, що насправді йдеться про батька й доньку. Розкриття загадки Генрі дає в останній главі свого роману *The vitagraphoscope*. Назва *The vitagraphoscope* і композиція цього розділу мають метафоричний характер. Автор створює низку послідовних «кадрів», подібних до кінематографічних, що поступово прояснюють приховані смисли:

“Extracts from a letter from the first vice-president of the Republic Insurance Company, of New York City, to Frank Goodwin, of Coralio, Republic of Anchuria.

My Dear Mr. Goodwin: – Your communication per Messrs. Howland and Fourchet, of New Orleans, has reached us. Also their draft on N. Y. for \$100,000, the

amount abstracted from the funds of this company by the late J. Churchill Wahrfield, its former president. ... The officers and directors unite in requesting me to express to you their sincere esteem and thanks for your prompt and much appreciated return of the entire missing sum within two weeks from the time of its disappearance. ... Can assure you that the matter will not be allowed to receive the least publicity. ... Regret exceedingly the distressing death of Mr. Wahrfield by his own hand, but... Congratulations on your marriage to Miss Wahrfield ... many charms, winning manners, noble and womanly nature and envied position in the best metropolitan society...

Cordially yours,

Lucius E. Applegate,

First Vice-President the Republic Insurance Company”.

/“Cabbages and Kings”, p. 122/

Висновки до розділу 2

1. Творчість американського письменника О. Генрі жива і привертає увагу читача, мовознавців та перекладачів. О. Генрі майстер, який кількома стилістичними прийомами створював гумор, іронію і сатиру. В творчому добутку О. Генрі майже 300 оповідань та новел. Роман ‘Cabbages and kings’ вийшов у 1904 році і з дистанції більш ніж 120 років цей твір залишається цікавим для читачів і перекладачів. Сьогодні персонажі роману легко співвідносяться з образами сучасних відомих особистостей.

2. Основними прийомами створення гумору О. Генрі слугували метафори, епітети, дисонанс, реалії, алюзії, перебільшення, вживання неочікуваних означень та ідіоматичних висловів. Роман ‘Cabbages and kings’ наповнений гумором і іронією. Письменник часто використовував образи та аналогії з літератури, Біблії, міфології, історії. Автору притаманні довгі складно-підрядні речення, порівняння непорівнюваного, яке реалізується за допомогою паралелізму та іронічного перерахування.

3. Одним із ключових механізмів комічного та сатиричного ефекту в творах О. Генрі є свідоме зниження пафосу міфологічних і культурно значущих образів. Автор послідовно поєднує позитивну та негативну характеристики в межах одного образу, що руйнує його однозначність і створює дисонанс.

4. Генрі зіставляє позитивні оцінки з логічно абсурдними або знецінює їх уточненнями, унаслідок чого високі поняття втрачають свою серйозність. Важливу роль у цьому процесі відіграють *реалії*, які автор вбудовує в піднесений контекст.

5. Генрі часто звертається до міфологічного образу бога жарту, створює контраст між комічним і трагічним. Алюзії нерідко мають філософський вимір, наприклад про ідею усталеного світового порядку. Автор оживлює неживі об'єкти, описуючи їх за допомогою прикметників і характеристик, притаманних людям.

6. Поєднання гумору, іронії, реалій й алюзій формують цілісну систему стилістичних засобів, яка саме і презентує ідіостиль американського письменника О. Генрі.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ІДЮСТИЛЮ О. ГЕНРІ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

3.1. Історія українських перекладів творів О. Генрі

Зацікавленість до творчості О. Генрі не залишає сучасного читача, тематика його творів актуальна в усі часи. Завдяки перекладацькій роботі український читач має можливість насолоджуватися картинами людського життя в площині гумору й іронії автора, побачити мальовничі країни та відчути дух пригодництва.

Перші переклади творів О. Генрі зробив Остап Вишня – великий популяризатор американської літератури, зокрема творів О. Генрі, в Україні. В своєму дослідженні перекладацької творчості Остапа Вишні О.Л. Лотоцька аналізує переклад українським письменником новели О. Генрі “Springtime a La Carte” і відзначає «...комунікативну рівноцінність оригіналу, збереження наративних особливостей тексту та індивідуально-авторського стилю» [37].

В період 1920-х і початку 1930-х років українські перекладачі плідно і натхненно працювали над перекладами творів американських авторів. Серед перекладачів того часу такі імена як М. Рябова, М. Лисиченко, М. Грай, О. Бурхардт, І. Рильський.

У наступні десятиліття ім'я О. Генрі майже зникає з літературного обігу, що пояснюється насамперед політикою СРСР. У цей час з'являється лише невелика збірка новел О. Генрі «Останній листок» (1946), а згодом у 1956 році в Києві, у Державному видавництві художньої літератури виходить друком ще одна збірка оповідань «Дари волхвів» у перекладі В. Горбатька. У 80-90-х рр. вийшли друком нові переклади творів О. Генрі «Королі і капуста» (1980); «Останній листок: Оповідання» (1983) завдяки молодим філологам О. Логвиненку, М. Дмитренку, В. Мусієнку, М. Тупайлу, Т. Тихоновій [37].

Період 1990-х років і початку 2000-х не позначився плідним етапом в історії українського перекладу творів О. Генрі. У цей час перевидавалися раніше

створені переклади. Новий етап активного перекладу творів О. Генрі розпочинається з 2010 року з новим поколінням українських перекладачів, зорієнтованих на сучасні перекладацькі стратегії та оновлене прочитання авторського ідіостилу. У 2022 році до 160-річчя з дня народження письменника видавництво «Богдан» випустило повну серію творів О. Генрі у 12 томах, що безумовно свідчить про відродження інтересу до його творчості в українському перекладацькому і читацькому середовищах.

До ювілейної серії увійшли новели, які були перекладені шістьма сучасними українськими перекладачами. “The Four Million” – перекладачі Юрій Іванов та Ірина Бондаренко, “The Trimmed Lamp” – Ірина Бондаренко, “Sixes and Sevens, Rolling Stones” – Анна Нікіфорова-Вакалюк, “Whirligigs”, “Waifs and Strays”, “Roads of Destiny” – Євген Онуфрієнко, “The Voice of the City”, “Heart of the West”, “The Gentle Grafters” – Галина Михайловська, “Options”, “Strictly Business” – Олена Лісевич.

Роман О. Генрі “Cabbages and kings” перекладали два українські перекладачі Марія Рябова і Василь Мисик. Обидва працювали в Харкові й належали до покоління доби «Розстріляного відродження».

Перший український переклад роману О. Генрі “Cabbages and kings” був виданий у Харкові в 1932 році видавництвом «Література і мистецтво» [8]. Переклад роману здійснила Марія Рябова, редакцію видання та вступну статтю підготував Майк Йогансен, в якій писав, що «О. Генрі один з найкращих short-story writers (авторів короткої новели) світу» [22].

На жаль, вступну статтю Майка Йогансена було вилучено з усіх примірників роману, які перебували у фондах бібліотек та в книготорговельній мережі станом на 1940 рік [57]. Про це також свідчить і примірник роману «Королі і капуста», що зберігається у фондах Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, в якому відсутні сторінки із вступною статтею Майка Йогансена, що була викреслена навіть із змісту.

Інформація про першу перекладачку творів О. Генрі Марію Рябову є вкрай обмеженою. Вона спеціалізувалася на перекладах класичних творів англomовної

літератури. Роки життя її невідомі, про роки її активної перекладацької діяльності можна зібрати інформацію по крихтам. У каталогу виданому у 2018 році Педагогічним музеєм України про Марію Рябову наводиться наступна інформація [39]:

«Рябова Марія (? – ?) – українська перекладачка. Спільно з Гр. Оберемком переклала з англійської оповідання Л. Вомслі «Страшний мамба» (1929). Авторка перекладів українською творів Дж. Лондона, М. Твена, Е. Войнич та ін.»

Марія Рябова виконала перший переклад роману О. Генрі “Cabbages and kings”. Саме її переклад роману максимально збережений в поточній редакції харківського видавництва Фоліо. Роман видавався багаторазовими тиражами і видається зараз.

Вдруге українською мовою роман “Cabbages and kings” було перекладено через 30 років. Переклад зробив Василь Мисик, і в 1962 році роман був виданий у Києві Державним видавництвом художньої літератури. У 1980 році видавництво художньої літератури «Дніпро» здійснило перевидання цього перекладу.

Василь Олександрович Мисик – український поет і перекладач, один із помітних представників харківського літературного середовища ХХ століття, нагороджений премією ім. М. Рильського. Його перекладацька діяльність охоплює твори світової класики й вирізняється високою мовною культурою. Його творчість привертає увагу читачів і дослідників не одного покоління. Саме творчості Василя Мисика присвячене дисертаційне дослідження Н.М. Гриців «Творча особистість Василя Мисика як перекладача в контексті української культури ХХ століття», виконане під науковим керівництвом Роксолани Зорівчак, у якому комплексно проаналізовано його перекладацьку діяльність, поетичну манеру та внесок у формування української перекладацької традиції [11].

З позицій сучасного літературознавства перекладацька діяльність В. Мисика розглядається як вагомий чинник формування українського сприйняття

світової літератури. Його переклади не лише розширювали естетичні горизонти читачів, а й сприяли розвитку української літературної системи завдяки впровадженню та вдосконаленню поетичних форм і жанрових моделей [11].

Значною цінністю концепції В. Мисика є його вміння творчо розкрити належний літературний профіль письменника, зокрема його ідіостиль, з увагою до своєрідностей традицій культури-джерела й цільової культури [11].

У 2023 році М. Заполовським і С. Сокол було здійснено порівняльний аналіз двох українських перекладів роману “Cabbages and Kings”. У статті «Компаративний аналіз засобів створення комічного та їх перекладу на прикладі «Королі і капуста» О. Генрі» автори зосереджуються на зіставленні перекладацьких рішень у відтворенні комічного ефекту, аналізуючи лексичні і стилістичні засоби, застосовані в різних перекладах [53].

Для передавання мовних тактик О. Генрі В. Мисик і М. Рябова використовували граматичні перетворення, зокрема зовнішнє членування, проте лексичні трансформації, контекстуальні заміни колоритними відповідниками в українській мові виділяють переклад В. Мисика [53].

Переклад, виконаний В. Мисиком, більш влучно передає засоби, використані О. Генрі для створення комічного ефекту, залишаючись більш близьким до оригінального стилю і гумору, ніж переклад М. Рябової. Це пояснюється тим, що його більш сучасний переклад ілюструє доречніший підбір слів і застосування певних лексично-граматичних трансформацій [53].

Матеріалом нашого дослідження є роман О. Генрі “Cabbages and kings” і його переклад українською мовою, виконаний В. Мисиком.

3.2. Передача особливостей ідіостилу О. Генрі в українському перекладі

Роман “Cabbages and kings” є характерним для дослідження ідіостилу автора і разом з цим справжнім викликом для передачі в перекладі великої кількості метафор, епітетів і алюзій, які становлять особливості авторського стилю О. Генрі.

Епітет є одним із провідних засобів художньої образності в ідіостилі О. Генрі. За допомогою епітетів письменник не лише окреслює зовнішні риси персонажів і предметів, а й передає іронію, сатиру або змальовує ліричну картину. Василь Мисик добирав українські відповідники до епітетів оригіналу, зберігаючи їх образність і експресивність. Саме тому аналіз епітетів та способів їх передачі у перекладі є важливим для дослідження відтворення ідіостилу

О. Генрі в українському перекладі В. Мисика.

Епітети, що передають іронію і сарказм:

volatile republic	– нетривка республіка
despised Federal Government	– ненависний федеральний уряд
distinguished admirer	– високопоставлений поклонник
stagnant coast	– стоячі прибережні води

“They will tell you in Anchuria, that President Miraflores, of that volatile republic, died by his own hand in the coast town of Coralio”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«Вам скажуть в Анчурії, що Мірафлорес, президент цієї нетривкої республіки, сам собі заподіяв смерть у прибережному містечку Кораліо».

/«Королі і капуста», с. 5/

“As with the self-banished Geddie, it was nothing less than the artful smiles of lovely woman that had driven Johnny Atwood to the desperate expedient of accepting office under a despised Federal Governmen”.

/“Cabbages and Kings”, p. 33/

«Так само, як і самовигнанець Джедді, він став жертвою лукавої жіночої усмішки, яка примусила його вдатись до цього крайнього засобу – обійняти посаду під зверхністю ненависного федерального уряду».

/«Королі і капуста», с. 57/

“They will relate further that Doña Isabel, her adventurous bark of fortune shoaled by the simultaneous loss of her distinguished admirer and the souvenir hundred thousand, dropped anchor on this stagnant coast, awaiting a rising tide”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«Далі вам розкажуть, як донья Ізабелла, побачивши, що її хисткий човен опинився на міліні і що вона одночасно втратила й високопоставленого поклонника і стотисячний сувенір, кинула якір у цих стоячих прибережних водах, очікуючи нового припливу».

/«Королі і капуста», с. 5/

Епітети, що зображують ідилічні картини, красу і почуття героя:

romantic retreat	–	романтичний притулок
balmy climate	–	запашне повітря
enchanted days	–	зачаровані дні
romantic people	–	поетичний народ
white tropic nights	–	білі тропічні ночі
false, fair face	–	зрадливі прекрасні очі
young life	–	молоде життя

“*The consulship at Coralio seemed to offer a retreat sufficiently removed and romantic enough to inject the necessary drama into the pastoral scenes of Dalesburg life*”.

/“Cabbages and Kings”, p. 33/

«Місце консула в Кораліо, здавалось, обіцяло досить відлюдний і романтичний притулок, обіцяло забарвити ідилічні сцени дейлсбурзького життя необхідною домішкою драматизму».

/«Королі і капуста», с. 57/

“*The climate as balmy as that of distant Avalon; the fetterless, idyllic round of enchanted days; the life among this indolent, romantic people – a life full of music, flowers, and low laughter; the influence of the imminent sea and mountains, and the many shapes of love and magic and beauty that bloomed in the white tropic nights – with all he was more than content*”.

/“Cabbages and Kings”, p. 14/

«Повітря запашне, як у далекому Авалоні, вільна, ідилічна течія зачарованих днів; життя серед цього безжурного поетичного народу, повне музики, квітів, тихого сміху; таке близьке море й такі близькі гори; розмаїті видіння кохання, краси, чарів, що розцвітають білими тропічними ночами, – все це проймало його живими радіощами».

/ «Королі і капуста», с. 25/

“He might go far, far away and never see again the false, fair face that had wrecked his young life”.

/“Cabbages and Kings”, p. 33/

«Аби тільки поїхати далеко-далеко від дому й ніколи більше не бачити зрадливих прекрасних очей, що занесли його молоде життя».

/«Королі і капуста», с. 57/

Алюзії. Розглянемо прийоми, які застосував Василь Мисик для відтворення філософської алюзії автора на ідею усталеного порядку і бунту проти нього – *the revolt of the Ego against Order*.

“There is a quaint old theory that man may have two souls – a peripheral one which serves ordinarily, and a central one which is stirred only at certain times, but then with activity and vigour. While under the domination of the former a man will shave, vote, pay taxes, give money to his family, buy subscription books and comport himself on the average plan. But let the central soul suddenly become dominant, and he may, in the twinkling of an eye, turn upon the partner of his joys with furious execration; he may change his politics while you could snap your fingers; he may deal out deadly insult to his dearest friend; he may get him, instanter, to a monastery or a dance hall; he may elope, or hang himself – or he may write a song or poem, or kiss his wife unasked, or give his funds to the search of a microbe.

Then the peripheral soul will return; and we have our safe, sane citizen again. It is but the revolt of the Ego against Order; and its effect is to shake up the atoms only that they may settle where they belong”.

/“Cabbages and Kings”, p. 20/

«Є чудернацька давня теорія, за якою в людини може бути дві душі – одна зовнішня, для кожного дня, а друга – середова, що прокидається рідко, зате діє швидко й енергійно. Поки панує перша, людина голиться, голосує, сплачує податки, утримує сім'ю, купує в кредит і загалом поводить себе цілком нормально. Та хай тільки візьме верх середова душа, й та сама людина за одну мить може зненавидіти й проклясти свою вчорашню подругу; не встигнете клацнути пальцями, як вона змінить свої політичні переконання, смертельно образить

свого найближчого друга, подасться в монастир або на танцювальну вечірку, може втекти або повіситись, може написати пісню або вірш, або ні з того ні з сього поцілує дружину чи пожертвує свій капітал на дослідження якого-небудь мікроба.

Потім повертається зовнішня душа – і перед нами знову наш статечний, розсудливий громадянин. Це – тільки бунт особистості проти порядку; перетрушуються всі часточки в людині, аби потім кожна знову стала на своє місце».

/«Королі і капуста», с. 35/

Для відтворення експресії В. Мисик залучає українські фразеологізми:

in the twinkling of an eye – за одну мить

while you could snap your fingers – не встигнете клацнути пальцями

Для перекладу *peripheral soul* Мисик обирає прийом модуляції замість буквального перекладу *периферійна*. Через прийом генералізації *the Ego* передається словом *особистість*:

peripheral soul – зовнішня душа

the revolt of the Ego – бунт особистості

Також за допомогою прийому модуляції В. Мисик відтворює іронічно-урочистий стиль:

for a lighter pastime – щоб веселіше минав час

Для відтворення міфологічної алюзії на бога глузування і насмішки Момуса і музу трагедії Мельпомену використовується транслітерація:

Momus – Момус, *Melpomene* – Мельпомена

“And, for a lighter pastime, it shall be a duty and a pleasing sport to wander with Momus beneath the tropic stars where Melpomene once stalked austere”.

/“Cabbages and Kings”, p. 4/

«А щоб веселіше минав час, ми вважатимем за приємний обов’язок прогулятися з Момусом під тропічними зорями, де колись гордо виступала сувора Мельпомена».

«Королі і капуста», с. 8/

Образ солодкої утопії, що приваблює героя і водночас віддалення від реальності вдається перекладачу через модуляцію, синтаксичні і стилістичні прийоми.

“Well, it made no difference to him now. He had eaten of the lotus. He was happy and content in this land of perpetual afternoon. Those old days of life in the States seemed like an irritating dream. He hoped Ida would be as happy as he was. The climate as balmy as that of distant Avalon; the fetterless, idyllic round of enchanted days; the life among this indolent, romantic people – a life full of music, flowers, and low laughter; the influence of the imminent sea and mountains, and the many shapes of love and magic and beauty that bloomed in the white tropic nights– with all he was more than content”.

/“Cabbages and Kings”, p. 14/

«Тільки Джедді тепер байдуже. Він скуштував лотоса. Він був щасливий і задоволений у цій країні вічно пекучого сонця. Ті далекі дні, коли він жив у Штатах, здавались йому тепер дражливим сном... Хай Іда буде така сама щаслива, як і він. Повітря запашиє, як у далекому Авалоні, вільна, ідилічна течія зачарованих днів; життя серед цього безжурного поетичного народу, повне музики, квітів, тихого сміху; таке близьке море й такі близькі гори; розмаїті видіння кохання, краси, чарів, що розцвітають білими тропічними ночами, – все це проймало його живими радіщами».

/«Королі і капуста», с. 25/

Разом з автором іронізує і Мисик використовуючи українські фразеологізми:

to overthrow – перевернути все догори дном

benighted fatherland – забута богом країна

“By the blessing of the literary telegraph the boodle of this benighted fatherland shall be preserved to the honest political party that is seeking to overthrow”.

/“Cabbages and Kings”, p. 9/

«З ласки літературного телеграфу скарби цієї забутої богом країни опиняться в руках чесної політичної партії, яка тільки й думає, як би перевернути все догори дном».

/«Королі і капуста», с. 16/

Мова Василя Мисика є багатою й експресивною, що органічно відповідає ідіостилю О. Генрі.

any customs duties – анічогісінько

distinguished republic – уславлена республіка

“Like that Three-Star? A French schooner landed two slooploads of it a month ago. If any customs duties on it went to the distinguished republic of Anchuria you may have my hat. If you won’t have another, come out and let’s sit in the cool a while. It isn’t often we exiles get a chance to talk with somebody from the outside world”.

/“Cabbages and Kings”, p. 24/

«Як вам подобається оцей, що з трьома зірочками? Його привезла французька шхуна з місяць тому, аж дві шлюпки. Закладаюсь на свій капелюх, що митниця уславленої Анчурійської республіки не одержала при цьому анічогісінько. Коли ви більше не хочете пити, вийдімо на вулицю, посидьмо в холодочку. Нам, вигнанцям, не часто випадає нагода побалакати з людиною із зовнішнього світу».

/«Королі і капуста», с. 41/

В перекладі Василь Мисик робить граматичні трансформації, в наведеному прикладі пасивна форма замінена безособовою:

“They will tell you in Anchuria, that President Miraflores, of that volatile republic, died by his own hand in the coast town of Coralio; that he had reached thus far in flight from the inconveniences of an imminent revolution; and that one hundred thousand dollars, government funds, which he carried with him in an American leather valise as a souvenir of his tempestuous administration, was never afterward recovered”

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«Вам скажуть в Анчурії, що Мірафлорес, президент цієї нетривкої республіки, сам собі заподіяв смерть у прибережному містечку Кораліо; що саме сюди він утік від прикростей неминучої революції, а сто тисяч доларів з

державної скарбниці, що їх він захопив із собою в шкіряному американському саквояжі на спогад про бурхливі часи свого президентства, так і не знайшлися після його смерті».

/«Королі і капуста», с. 5/

В фрагменті де йдеться про візит Гудвіна до консула Джедді, який майже уваги не звертає на гостя заради підготовки звіту за рік Мисик застосовує фразеологічну заміну та стилістичну компенсацію.

One gets neither civility nor service from you

– Ні тобі ввічливості, ані гостинності

What kind of a way is that of representing your government?

– Добре ж ви репрезентуєте свій уряд!

“Willard Geddie, consul for the United States in Coralio, was working leisurely on his yearly report. Goodwin, who had strolled in as he did daily for a smoke on the much coveted porch, had found him so absorbed in his work that he departed after roundly abusing the consul for his lack of hospitality.

I shall complain to the civil service department,” – said Goodwin; – “or is it a department? – perhaps it’s only a theory. One gets neither civility nor service from you. You won’t talk; and you won’t set out anything to drink. What kind of a way is that of representing your government?”

/“Cabbages and Kings”, p. 11/

«Уїллард Джедді, консул Сполучених Штатів у Кораліо, сидів за столом і, не поспішаючи, писав річний звіт. Гудвін, що зайшов до нього, як звичайно, покурити на своїй улюбленій веранді, не зміг його відірвати від роботи й пішов геть, добре вилаявши приятеля за негостинність. – Я поскаржусь на вас у департамент, – сказав Гудвін, – якщо він існує не тільки на папері. Ні тобі ввічливості, ані гостинності. Ви не хочете розмовляти зі мною, навіть не пропонуєте випити. Добре ж ви репрезентуєте свій уряд!»

/«Королі і капуста», с. 20/

Василь Мисик відтворює романтичний пафос й мелодраму в притаманній йому експресивній манері:

“As with the self-banished Geddie, it was nothing less than the artful smiles of lovely woman that had driven Johnny Atwood to the desperate expedient of accepting office under a despised Federal Government so that he might go far, far away and never see again the false, fair face that had wrecked his young life. The consulship at Coralio seemed to offer a retreat sufficiently removed and romantic enough to inject the necessary drama into the pastoral scenes of Dalesburg life”.

/“Cabbages and Kings”, p. 33/

«Так само, як і самовигнанець Джедді, він став жертвою лукавої жіночої усмішки, яка примусила його вдатись до цього крайнього засобу – обійняти посаду під зверхністю ненависного федерального уряду, аби тільки поїхати далеко-далеко від дому й ніколи більше не бачити зрадливих прекрасних очей, що занастили його молоде життя. Місце консула в Кораліо, здавалось, обіцяло досить відлюдний і романтичний притулок, обіцяло забарвити ідилічні сцени дейлсбурзького життя необхідною домішкою драматизму».

/«Королі і капуста», с. 57/

У перекладі наведеного нижче фрагменту застосовується модуляція та експресивне уточнення образів. Сукупність таких трансформацій відтворює приховану іронію автора.

“The headpiece bearing the name of President Miraflores is daily scrubbed with soap-bark and sand. An old half-breed Indian tends the grave with fidelity and the dawdling minuteness of inherited sloth. He chops down the weeds and ever-springing grass with his machete, he plucks ants and scorpions and beetles from it with his horny fingers, and sprinkles its turf with water from the plaza fountain. There is no grave anywhere so well kept and ordered”.

/“Cabbages and Kings”, p. 4/

«Надгробок з ім'ям президента Мірафлореса щодня шарують піском та корою мильного дерева. Старий метис віддано доглядає могилу з повільною дбайливістю природженого ледаря. Своїм мачете він виконує бур'ян та невиводну траву; визбирує зашкарубленими пальцями мурашок, скорпіонів, жуків і

кропить дерен на могилі водою з фонтана, що на міській площі. Жодну могилу в місті не доглядають так старанно, як цю».

/«Королі і капуста», с. 7/

Мисик часто звертається до фразеологічних заміन і модуляцій:

Let God be his judge! – Хай судить його бог!

It is characteristic of this buoyant people

– З напису видно, що ці життєрадісні люди...

“It is characteristic of this buoyant people that they pursue no man beyond the grave. “Let God be his judge!” – Even with the hundred thousand unfound, though greatly coveted, the hue and cry went no further than that”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«З напису видно, що ці життєрадісні люди не переслідують того, хто розраховувався з життям. «Хай судить його бог!» Навіть утративши сто тисяч, такі жадані для кожного, вони не пішли далі цього напису».

/«Королі і капуста», с. 5/

В перекладі наступного фрагменту Василь Мисик розгортає метафору морської подорожі як символу долі та життєвого шляху героїні.

“To the stranger or the guest, the people of Coralio will relate the story of the tragic end of their former president; how he strove to escape from the country with the public funds and also with Doña Isabel Guilbert, the young American opera singer; and how, being apprehended by members of the opposing political party in Coralio, he shot himself through the head rather than give up the funds, and, in consequence, the Señorita Guilbert. They will relate further that Doña Isabel, her adventurous bark of fortune shoaled by the simultaneous loss of her distinguished admirer and the souvenir hundred thousand, dropped anchor on this stagnant coast, awaiting a rising tide”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«Чужій або приїжджій людині мешканці Кораліо розкажуть про трагічний кінець свого колишнього президента: як він намагався втекти з їхньої країни, забравши з собою державні гроші та донью Ізабеллу Гілберт, молоду американську співачку; як, затриманий у Кораліо членами опозиційної партії, він

узяв за краще прострелити собі голову, ніж розлучитися з грішми, а потім і з сеньйоритою Гілберт. Далі вам розкажуть, як донья Ізабелла, побачивши, що її хисткий човен опинився на міліні і що вона одночасно втратила й високопоставленого поклонника і стотисячний сувенір, кинула якір у цих стоячих прибережних водах, очікуючи нового припливу.

/«Королі і капуста», с. 5/

her adventurous bark of fortune shoaled ... dropped anchor ... awaiting a rising tide

– її хисткий човен опинився на міліні ...кинув якір ... очікуючи
нового припливу

Далі Мисик зберігає стиль автора, добираючи епітети та іронічні титули:

prompt tide	–	швидкий приплив
prosperous tide	–	щасливий приплив
banana king	–	банановий король
rubber prince	–	каучуковий князь
sarsaparilla baron	–	барон сарсапарелі
mahogany baron	–	барон червоного дерева

“They say, in Coralio, that she found a prompt and prosperous tide in the form of Frank Goodwin, an American resident of the town, an investor who had grown wealthy by dealing in the products of the country, a banana king, a rubber prince, a sarsaparilla, indigo and mahogany baron”.

/“Cabbages and Kings”, p. 3/

«В Кораліо розповідають, що незабаром її підхопив швидкий і щасливий приплив в особі американця Френка Гудвіна, який постійно проживав у цьому містечку і забагатів на експорті місцевих товарів. Це був банановий король, каучуковий князь, барон сарсапарелі».

/«Королі і капуста», с. 6/

Переклад наступного фрагменту тексту Василь Мисик створює із синтаксичною перебудовою і лексико-семантичною модуляцією, зберігаючи епітети і алюзії оригіналу.

“Yes; he was not mistaken. The engraving was of the eight-hundred-ton yacht Idalia, belonging to “that prince of good fellows, Midas of the money market, and society’s pink of perfection, J. Ward Tolliver””.

/“Cabbages and Kings”, p. 13/

«Так, він не помилився. На знімку була «Ідалія», восьмисоттонна яхта, що належала, за висловом газети, «кращому з кращих, Мідасові грошового ринку, довершеному джентльменові Дж. Уорду Тол ліверу».

/«Королі і капуста», с. 23/

Василь Мисик передає розмовний ідіоматичний вислів *Central Park ain't in it with this neck of the woods* українським фразеологічним відповідником і адаптує реалію:

“I’m taking a squint along this coast just to get an idea of the countries where the rubber and red pepper and revolutions come from. I had no idea there was so much scenery down here. Why, Central Park ain't in it with this neck of the woods. I’m from New York. They get monkeys, and cocoanuts, and parrots down here – is that right?

I'm quite sure that our fauna and flora would take a prize over Central Park”.

/“Cabbages and Kings”, p. 21/

«Заманулось прогулятись, поглянути на місцевості, звідки до нас привозять гуму, червоний перець та революції. Я й не знав, що тут така краса. Нащо вже Центральний парк у Нью-Йорку – й тому далеко до цього лісу. Я сам якраз із Нью-Йорка. У вас тут і мавпи, і папуги, і кокосові горіхи – чи так?»

– Цього добра у нас хоч одбавляй, – сказав Джедді. – Я певен, що наша флора та фауна заткнули б за пояс і Центральний парк».

/«Королі і капуста», с.36/

За допомогою калькування епітета й збереження власної назви Василь Мисик показує іронічну похмурість Мадами аби зберегти атмосферу ідіостилю О. Генрі:

“Sometimes a fruit-grower, riding in from his plantation to confer with his agent, would pass a melancholy night in the dismal upper story; sometimes a minor native

official on some trifling government quest would have his pomp and majesty awed by Madama's sepulchral hospitality".

/“Cabbages and Kings”, p. 22/

«Іноді який-небудь садовод приїде верхи зі своїх плантацій, аби перебалакати з агентом, і проведе меланхолійну ніч в одному з тих сумних номерів; а то дрібний тубільний урядовець, прибувши з помпою в Коралію у якійсь незначній казенній справі, приголомшено віддасться могильній гостинності мадами».

/«Королі і капуста», с.38/

Таким чином, переклад Василя Мисика репрезентує зразок адекватного відтворення ідіостилю О. Генрі, у якому поєднуються точність, художня свобода та глибоке розуміння специфіки оригіналу. Сукупність застосованих перекладацьких трансформацій дозволяє зберегти стильову цілісність твору й забезпечує його повноцінне функціонування в українському культурному просторі.

Висновки до розділу 3

1. Історія українських перекладів творів О. Генрі демонструє безперервний, хоча й нерівномірний інтерес до його творчості, зумовлений як естетичною привабливістю текстів, так і соціально-політичними чинниками. Починаючи з перекладів 1920–1930-х років і завершуючи новітніми виданнями XXI століття, рецепція О. Генрі в Україні відображає зміну перекладацьких стратегій, культурних орієнтирів і підходів до відтворення авторського ідіостилю.

2. Роман “Cabbages and Kings” посідає особливе місце в українській перекладацькій традиції. Порівняння перекладів Марії Рябової та Василя Мисика – представників харківської школи доби «Розстріляного відродження» – дозволяє простежити еволюцію перекладацьких рішень і виявити відмінності у підходах до передачі гумору, іронії та стилістичної багатоплановості прози О. Генрі.

3. Переклад Василя Мисика характеризується більшою стилістичною гнучкістю та орієнтацією на відтворення ідіостилю автора, що підтверджується аналізом сучасних досліджень і текстових зіставлень. Перекладач послідовно прагне зберегти комічний ефект, іронічну дистанцію й образну насиченість тексту, використовуючи ресурси української мови.

3.1. Епітети як ключовий елемент ідіостилю О. Генрі відтворюються у перекладі В. Мисика з урахуванням їхньої експресивної та оцінної функції. Перекладач добирає українські відповідники, які зберігають іронічний, саркастичний або ліричний тон оригіналу, що дозволяє передати як гумористичне загострення, так і романтичний пафос тексту.

3.2. Алюзії – філософські, міфологічні та культурні – Мисик відтворює за допомогою поєднання різних перекладацьких трансформацій, зокрема модуляції, генералізації, калькування та транслітерації. Такий підхід забезпечує збереження смислової глибини алюзій і їх функціонування в новому культурному контексті без втрати авторського задуму.

3.3. Фразеологічні заміни відіграють провідну роль у передачі комізму та розмовної стихії прози О. Генрі, оскільки саме вони дозволяють адаптувати ідіоматичні вислови до норм і традицій української мови, сприяють природності перекладу та підсилюють іронічний ефект.

3.4. Граматичні та синтаксичні трансформації у перекладі В. Мисика мають системний характер і слугують засобом стилістичної компенсації. Заміна пасивних конструкцій безособовими, перебудова синтаксичних структур, членування або інтеграція речень дозволяють зберегти динаміку оповіді оригіналу.

3.5. Лексико-семантична модуляція є одним із найпродуктивніших засобів відтворення ідіостилю О. Генрі в українському перекладі, оскільки забезпечує передачу прихованої іронії, оцінності та підтексту. Завдяки цьому переклад не лише відтворює зміст, а й передає авторське бачення світу та його художню іронію.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У роботі здійснено комплексне дослідження проблеми відтворення ідіостилю письменника в художньому перекладі на матеріалі роману О. Генрі “Cabbages and Kings” та його українського перекладу, виконаного Василем Мисиком. Поєднання теоретичного осмислення поняття ідіостилю з детальним перекладознавчим аналізом дозволило виявити закономірності взаємодії авторської стилістичної системи й перекладацьких стратегій у межах конкретного художнього тексту.

У першому розділі роботи окреслено теоретичні засади дослідження ідіостилю в сучасному мовознавстві та перекладознавстві. Проаналізовано основні підходи до трактування художнього стилю, індивідуального стилю, ідіостилю та ідіолекту, що дало змогу уточнити їх співвідношення й функціонування в межах художнього дискурсу.

Обґрунтовано положення про те, що ідіостиль письменника є складною багаторівневою системою, яка охоплює лексичні, граматичні, стилістичні, образні та прагматичні компоненти і реалізується через цілісну організацію тексту.

Окрему увагу приділено проблемі відтворення ідіостилю в художньому перекладі, де перекладач виступає не лише мовним посередником, а й інтерпретатором авторської художньої картини світу. У цьому контексті перекладацькі трансформації розглянуто як необхідний інструмент забезпечення стилістичної адекватності перекладу.

Другий розділ роботи присвячений аналізу ідіостилю О. Генрі як об’єкта перекладознавчого дослідження. Визначено ключові риси авторської манери письменника, серед яких провідне місце посідають іронія, гумор, парадоксальність, багатошаровість образів, активне використання епітетів, алюзій, метафор і фразеологізмів.

Ідіостиль О. Генрі ґрунтується на поєднанні романтичного й сатиричного начал, контрасті між піднесеним стилем і побутовою реальністю, а також на

динамічному наративі й несподіваних сюжетних поворотах. Така стилістична специфіка зумовлює підвищену складність перекладу та вимагає від перекладача високого рівня мовної й культурної компетенції.

У третьому розділі здійснено аналіз засобів відтворення ідіостилю О. Генрі в українському перекладі роману “Cabbages and Kings” Василя Мисика. Проведений аналіз текстового матеріалу переконливо довів, що переклад Василя Мисика визначається стилістичною гнучкістю та орієнтацією на збереження ідіостилю автора.

Епітети в перекладі відтворюються з урахуванням їхньої експресивної й оцінної функції, що дозволяє зберегти іронічний, саркастичний або ліричний тон оригіналу. Значну роль у передачі авторської манери відіграють алюзії, які Мисик відтворює за допомогою модуляції, генералізації, калькування та транслітерації, забезпечуючи їх зрозумілість і функціональність у новому культурному контексті. Фразеологічні заміни та стилістична компенсація сприяють природності перекладу й підсилюють комічний ефект, тоді як граматичні та синтаксичні трансформації допомагають зберегти динаміку авторської оповіді.

Таким чином, відтворення ідіостилю в художньому перекладі є багатоступеневим процесом, який потребує балансу між точністю й творчою інтерпретацією. Переклад Василя Мисика постає як приклад стилістично адекватного й художньо повноцінного відтворення прози О. Генрі, у якому застосований комплекс перекладацьких трансформацій забезпечує збереження стильової цілісності твору та його органічне функціонування в українському культурному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академія наук УРСР (1970–1980). *Словник української мови. 11 т.* за ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, т. 2, с. 285. Available at: <http://ukrlit.org/slovnyk/%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81> [Accessed 24 October 2025].
2. Альошина, М.Д. (2015). *Відтворення ідіостилю Марка Твена в українських перекладах у зіставленні із російськими та польськими*. Канд. філол. наук, Київ. Available at: https://chtyvo.org.ua/authors/Aloshyna_Maryna/Vidtvorennia_idiostyliu_Marka_Tvena_v_ukrainskykh_perekladakh_u_zistavlenni_iz_rosiiskymy_ta_polskym [Accessed 11 September 2025].
3. Анохіна, Т.О. (2015). Декодування лексичних та семантичних лакун на міжмовних векторах лінгвістики. *Філологічні трактати*, вип. 2, т. 7, с. 36–48. Available at: <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/342/312> [Accessed 05 September 2025].
4. Аристотель, (1967). *Риторика. Поетика*. пер. Б. Тена. Київ: Мистецтво, 220 с. Available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aristotle/Poetyka_vyd_1967.pdf [Accessed 11 September 2025].
5. Болдирьова, А. (2007). Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгво-когнітивний аспект (на матеріалі романів П. Г. Вудхауза). Канд. філол. наук, Одеса. Available at: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_1/44.pdf [Accessed 07 Desember 2025].
6. Волошук, В.І. (2008). Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль: питання термінології. *Наукові праці. Серія Філологія. Мовознавство*, вип. 79, т. 92, с.5–8. Available at: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/movoznavstvo/2008/92-72-7.pdf> [Accessed 07 Desember 2025].

7. Волощук, В.І. (2002). Стильова своєрідність новели З. Ленца «Вісімнадцять діапозитивів». *Мова і художня творчість*, вип. 4. т. 4, ч. 1. с. 42–49.
8. Генрі, О. (1932). *Королі і капуста*. Пер. Марія Рябова. Ред. та вступ. стаття Майка Йогансена. Харків: «Література і мистецтво», с. 208.
9. Генрі, О. (1980). *Королі і капуста*. Пер. Василь Мисик. Київ: Дніпро, 214 с. [online]. У: Читиво Available at: <https://docsouth.unc.edu/southlit/henry/henry.html> [Accessed 05 September 2025].
10. Грабовецька, О.С. (2003). Епітетна конструкція в перекладах Григорія Кочура. У: *Міжнародна науково-практична конференція «Григорій Кочур і український переклад»*. Ірпінь: ВТФ «Перун», с.108–112. Available at: https://books.google.com.ua/books/about/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D1%87%D1%83%D1%80_%D1%96_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0.html?id=zS0cAQAIAAJ&redir_esc=y [Accessed 11 Desember 2025].
11. Гриців, Н.М. (2015). *Творча особистість Василя Мисика як перекладача в кон–тексті української літератури ХХ сторіччя*. Канд. філол. наук, Львів. Available at: https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsiv_Nataliia/Tvorcha_osobystist_Vasylia_Mysyka_iak_perekladacha_v_konteksti_ukrainskoi_kultury_KhKh_storichchia.pdf [Accessed 07 Desember 2025].
12. Демецька, В.В. (2007). Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. *Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологія*, вип. 1, с. 96–102. Available at: <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/06035b37-4e24-4410-9d93-70cd24861f21/content> [Accessed 07 Desember 2025].
13. Дідух Х.І. (2012). Ідіостиль як відображення авторської картини світу. *Філологічні науки. Риторика і стилістика*, вип. 15, с. 26–29. Available at: https://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Philologia/2_111114.doc.htm [Accessed 15 Desember 2025].

14. Дудик, П. (2005). *Стилістика української мови*. Київ: ВЦ «Академія», 368 с. Available at: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11466/1/Stylistyka%20Ukrainskoi%20Movy.pdf> [Accessed 14 November 2025].
15. Єрмоленко, С.Я. (2001). *Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*. Київ: Наукова думка, 224 с. Available at: <https://archive.org/details/terminy2001?utm> [Accessed 14 November 2025].
16. Єрмоленко, С.Я. (2007). *Мова і українознавчий світогляд: монографія*. Київ: НДІУ, 444 с. Available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yermolenko_Svitlana/Mova_i_ukrainoznavchyi_svitohliad.pdf [Accessed 09 August 2025].
17. Єрмоленко, С.Я. (2017). Слово, оновлене часом. Available at: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine11-2.pdf> [Accessed 10 Desember 2025].
18. Єрмоленко, С.Я. (2019). З історії української стилістики: від стилістики мовних засобів до інтегративної стилістики. *Українська мова*, вип. 1, с. 3–17. Available at: <https://jnas.nbuiv.gov.ua/uk/article/UJRN-0000995394?utm> [Accessed 09 August 2025].
19. Жайворонок, В.В. (1998). Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*, вип. 6, с. 27–34. Available at: <https://ukrling.narod.ru/right5.htm?utm> [Accessed 14 November 2025].
20. Зорівчак, Р.П. (1989). Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Видавництво Львівського університету, 216 с. Available at: <https://www.scribd.com/document/848730809> [Accessed 09 August 2025].
21. Івано-франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка (2020-2026). *О. Генрі – майстер короткого оповідання* [online]. Available at: <https://lib.if.ua/news/1599773184.html> [Accessed 14 November 2025].

22. Йогансен М. (1932). Про переклади “Cabbages and Kings”. У: *О. Генрі. Королі і капуста. Пер. з англ. М. Рябова. Ред. і вступ. ст. М. Йогансена*. Харків: Література і мистецтво, с. 3–6.
23. Кальниченко, О.А. (2013). *Історія перекладу та думок про переклад у стародавні часи*: навчальний посібник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 183 с. Available at: <https://old.karazin.ua/images/redactor/news/2013-10-30/Kalnichenko.pdf?utm> [Accessed 14 November 2024].
24. Кальниченко, О.А., Панченко Д.І. (авт.-упор.). (2017). *Збірник наукових праць В.О. Подміногіна з історії та теорії перекладу*. Харків: Вид-во НУА, 467 с. Available at: <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/handle/123456789/1775> [Accessed 09 August 2025].
25. Кам'янець, А., Некряч, Т. (2010). *Інтертекстуальна іронія і переклад: Монографія*. Київ: Видавець Карпенко В., 176 с. Available at: <https://www.academia.edu/42125164> [Accessed 09 Desember 2025].
26. Києво-Могилянська академія (2009). *Наш Лукаш*. Упор. Череватенко Л.В. Київ: Вид-во «Києво-Могилянська академія», 640 с.
27. Коптілов, В. В. (2002). *Теорія і практика перекладу: навчальний посібник*. Київ: Юніверс, 280 с.
28. Коптілов, В.В. (2015). Явище Лукаша. *Новий Протей*, вип. 1, с. 228–229.
29. Корнієнко, А.І., Бугайова, А.С. (2016). Ідіостиль автора: мовно-літературознавчий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 25, т. 1. с. 36–38.
30. Кочерган, М. П. (1999). *Загальне мовознавство*. Київ: Академія, 288 с. Available at: <https://www.scribd.com/document/776558093> [Accessed 09 Desember 2025].
31. Кульчицький, І., Ліхнякевич, І. Калимон, Ю., (2014). Ідіолект, ідіостиль, індивідуальний стиль. Тотожне чи різне? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*.

Філологічні науки. Мовознавство, вип. 5, с. 226–229. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufilm_2014_5_52 [Accessed 09 Desember 2025].

32. Кухар-Онишко, О. (1985). *Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія*. Київ: Вища школа, 175 с.

33. Лановик, З. (2002). Художній переклад як проблема компаративістики. *Літературознавча компаративістика. Навч. посібн.* Ред. Р.Т. Гром'як, Тернопіль: ТДПУ, с. 256–272.

34. Линтвар, О. М. (2012). До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, вип. 30, с. 144–147. Available at: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/10170> [Accessed 09 Desember 2025].

35. *Літературознавчий словник-довідник*. (2007). 2-ге вид., допов. Ред.: Гром'як, Р., Ковалів, Ю. та Теремко, В. Київ: Академія, 752 с. Available at: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf [Accessed 09 November 2025].

36. Лотоцька, К. Я. (2007). Гіпербола як «стилістичний гібрид»: проблеми диференціації та аналізу. Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі. ч. 1: Лінгвостилістика. Лексична семантика. Фразеологія. Ред. В.Т. Сулима, С. Н. Денисенко, с. 101–103.

37. Лотоцька, О. Л. (2009). Інтерпретація новел О. Генрі в українській словесності. *Studia Germanica et Romanica: Іноземні мови. Зарубіжна література*, вип. 1, т. 6, с. 131–140.

38. Міжнародний культурний портал Експеримент. *Життя і творчість О. Генрі (Соціальні та естетичні погляди письменника. Роман «Королі і капуста»)*. Available at: <https://md-eksperiment.org/post/20221223-socialni-ta-estetichni-poglyadi-pismennika-roman-koroli-i-kapusta> [Accessed 2 Desember 2025].

39. Міхно О. П., Гайдей, О. П. (уклад.) (2018). *Українська дитяча книга 1920-х років у фондах Педагогічного музею України: Каталог-путівник. Серія:*

Бібліофонд Педагогічного Музею. вип. 4. Київ: ПМУ, 116 с. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715533> [Accessed 10 Desember 2025].

40. Наливайко, Д. С. (1987). Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі XIX ст. *Індивідуальні стилі українських письменників XIX – початку XX ст.*, с. 3–42.

41. Наumenко, Л. П., Гордєєва, А. Й. (2011). Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга, 136 с.

42. Николаєва, Т. (2018). Особливості художнього перекладу з української на англійську мову. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філологія*, вип. 42, с. 119–127. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2018_42_13 [Accessed 10 Desember 2025].

43. Переломова, О. (2014). *Авторська стилістика: навчальний посібник*. Суми: Вид-во СумДУ, 108 с.

44. Підгрушна, О. (2014). Способи відтворення гумору в українському художньому перекладі. *Мова і культура*, вип. 17, т. 3, с. 329–334.

45. Пірська, Х. (2014). Статистичний аналіз сучасного українського соціально-психологічного роману: гендерний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, вип. 45, с. 41-44.

46. Поворознюк, В. М. (2016). Огляд теоретичних підходів до трактування поняття «ідіостиль». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна*, вип. 62, с. 275–278. Available at: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2016/n62/101.pdf> [Accessed 10 Desember 2025]

47. Приймачок, О. І. (2008). Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення адекватності художнього перекладу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*, вип. 10, с. 115–121.

48. Приходько, В. Б. (2019). Художній переклад як національно-культурний діалог. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія»*, вип. 5, с. 81–83.

49. Савчук, Г. В., Дашкова, К.В. (2018). Особливості перекладу художньої літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, вип. 35. т. 2, с. 79–81. Available at: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v35/part_2/22.pdf [Accessed 09 Desember 2025].
50. Самохіна, В. О. (2010). Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США: текстуальний та дискурсивний аспекти. Докт. філол. наук, Харків.
51. Селіванова, О. (1999). *Актуальні напрямки дослідження сучасної лінгвістики (аналітичний огляд)*. Київ: Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 148 с.
52. Семенюк, О. (2019). Ідіостиль автора як відображення його картини світу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, вип. 39, с. 82–85.
53. Сокол, С., Заполовський, М. (2023). Компаративний аналіз засобів створення комічного та їх перекладу на прикладі «Королі і капуста» О. Генрі. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, вип. 205, с. 173–178.
54. Ставицька, Л. (1986). Про характер взаємодії індивідуально-поетичного стилю і літературної мови. *Мовознавство*, вип. 4, с. 61–65.
55. Ставицька, Л. (2009). Про термін ідіолект. *Українська мова*, вип. 4, с. 3–17.
56. Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана (2004). *Українська мова: енциклопедія*. 2-ге вид., допов. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 824 с.
57. Центральний державний архів громадських об'єднань та україніки Available at: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f7/Cdago-1-16-41-s027-032.pdf> [Accessed 05 January 2026].
58. Carroll, L. (1871). *Through the Looking-Glass*. London: Macmillan and Co. [online]. In: One More Library Available at:

https://onemorelibrary.com/index.php/en/?option=com_djclassifieds&format=raw&view=download&task=download&fid=26354 [Accessed 05 October 2025].

59. Crystal, D., Davy, D. (1973). *Investigating English style*. London: Taylor & Francis Group, 278 p.

60. Fowler, R. (1977). *Linguistics and the Novel*. London: Methuen, 145 p.

61. Henry, O. (1904). *Cabbages and Kings*. New York: McClure, Phillips & Co. [online]. In: Documenting the American South Available at:

<https://docsouth.unc.edu/southlit/henry/henry.html> [Accessed 05 September 2025].

62. Martin, R. A., Ford, T. (2018). *Psychology of humor: An integrative approach*. Amsterdam: Elsevier Science & Technology Books, 548 p.

63. OnlyArt (2011-2025). *Словник літературознавчих термінів* [online]. Available at: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/> [Accessed 09 September 2025].

64. Wales, K. (1989). *A Dictionary of Stylistics*. London and New York: Longman, 504 p.

SUMMARY

The relevance of this research is determined by the attention paid by contemporary stylistics and linguistics to the specificity of the idiosyle of particular authors, as well as by the study of translation strategies in reproducing O. Henry's idiosyle. The study of verbal imagery, which is the focus of stylistics, also continues to be relevant. This is because the analysis of literary works determines the uniqueness of linguistic means in which the author's individual worldview is expressed. The study of the rendering of O. Henry's individual style in Ukrainian translation is important in both theoretical and practical terms, as it contributes to the development of translation studies and the deepening of intercultural dialogue.

The object of the study is the peculiarities of O. Henry's personal style, and **the subject** is the ways of reproducing these peculiarities in Ukrainian translation.

The aim of the research is to study the peculiarities of O. Henry's idiosyle, as well as to determine the ways of reproducing these peculiarities in translation.

Achieving the stated goal requires solving specific **tasks**:

- to define the concept 'idiosyle' and its key characteristics;
- to identify the peculiarities of O. Henry's individual style;
- to analyse the lexical, grammatical and stylistic features of O. Henry's idiosyle based on the original text;
- to identify the main techniques and strategies used by Vasyl Mysyk to reproduce the features of O. Henry's idiosyle in Ukrainian translation.

The research methods are determined by the main objective of the work. The study employs *the method of complete sampling* (to form the research material), *the method of component analysis* (to identify lexical and semantic variants), *the analysis of translation transformations* (to examine ways of preserving the author's style in translation) and *a comparative analysis of the original and translated texts* to determine the degree to which the author's style has been preserved.

The material for the study is O. Henry's novel 'Cabbages and Kings' and its Ukrainian translation by Vasyl Mysyk.

The practical value of the work, in our opinion, lies in the fact that its results can be used in the courses of Literature Studies and Translation Studies, as well as by students in their course papers and graduation theses.

Statements to be defended:

1. We understand an author's individual style as a coherent system of linguistic and expressive means by which the author is recognised. Individual style encompasses lexical, grammatical, syntactic and stylistic features that determine the uniqueness of the author's artistic manner and shape their individuality.

2. O. Henry is a great master of comic situations and characters, and the combination of humour, irony, realia and allusions form a holistic system of stylistic means that presents his individual style.

3. The history of Ukrainian translations of O. Henry's works confirms the constant attention paid to his work and clearly reflects the evolution of translation strategies, changing cultural priorities, and the transformation of approaches to reproducing the author's individual style.

4. Vasyl Mysyk's translation is an example of a complete and stylistically motivated reproduction of O. Henry's idiosyle. The set of translation transformations used ensures the preservation of the artistic integrity of the text and contributes to its natural integration into the Ukrainian cultural and literary context.

The purpose and tasks of the research determined **the structure** of this graduation thesis. It consists of an introduction, three parts, conclusion and references.

The first part, "The writer's idiosyle: lexical, grammatical and stylistic features", defines the concepts of 'artistic style' and 'individual style of a writer', the factors that contribute to the formation of idiosyle, and the methodological approaches on which the study is based.

The second part, "The peculiarities of O. Henry's individual style", analyses the distinctive features of the writer's style, the most characteristic of which are humor, irony, and satire. Their combination with the realia and allusions that O. Henry often employs in his works forms a coherent system of stylistic devices, which is precisely what represents the American writer's personal style.

The third part, “Rendering of O. Henry’s idiostyle in Ukrainian translations”, begins with the history of Ukrainian translations of O. Henry’s works, in particular his novel “Cabbages and Kings”. The major part of the chapter is focused on the analysis of Vasyl Mysyk’s translation of the novel, concluding that his version is an example of an adequate reproduction of O. Henry’s individual style, combining linguistic accuracy, artistic freedom, and a deep understanding of the specifics of the original.

The conclusion sums up the obtained results.